

Fler förslag för minskat krångel

December 2014

Fler förslag för minskat krångel

Försäkringskassan lämnar varje år förslag till regeringen på regeländringar som ska göra tillvaron tryggare och enklare för människor som berörs av socialförsäkringen. Denna antikrångelkatalog är den femte i raden och innehåller 15 förenklingsförslag och två problembeskrivningar. En hemställan med ytterligare två förenklingsförslag som tagits fram i samarbete med Arbetsförmedlingen lämnas in tillsammans med denna antikrångelkatalog. De förslagen rör personer som deltar i rehabilitering via det förstärkta samarbetet mellan myndigheterna.

I år fokuserar våra förslag särskilt på människor som befinner sig i gränslandet mellan sjukförsäkringen och arbetsmarknadspolitiken. Dessa personer behöver ha kontakt med både a-kassorna, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, vilket leder till en betungande administration för dem. De kan även ha rätt till flera andra ersättningar, som inte alltid samspelar på ett sätt som är fördelaktigt för dem. Ytterligare en svårighet för dessa personer är att försäkringen är oförutsägbar och svår att överblicka.

Katalogen innehåller också förslag som ska förenkla tillvaron för andra grupper av försäkrade.

För att hålla ihop alla regeländringsförslag som Försäkringskassan lämnar till regeringen finns i denna antikrångelkatalog även ett förslag som lämnats in tidigare inom assistansersättningen (dnr 048025-2013 och dnr 002628-2014). Ingen ändring har gjorts i skrivningarna jämfört med det förslag Försäkringskassan lämnade i samband med regeringsuppdrag *Uppdrag att redovisa åtgärder för en bättre kontroll och en mer rättsäker hantering av assistansersättning* (dnr 002628-2014).

Sammanfattning

Så här vill vi göra det enklare för personer som står mellan arbetsmarknads- politiken och socialförsäkringen

Vi föreslår

- att de huvudsakliga villkoren för aktivitetsstöd och utvecklingsersättning ska vara ålder och a-kassevillkor
- att alla deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som uppfyller villkoren för a-kassa ska omfattas av samma regler om nedtrappning av ersättningsnivåer och att det ska vara samma regler som gäller för arbetslösa som får ersättning från arbetslöshetsförsäkringen
- att boendetillägg ska kunna betalas ut till den som omfattas av 103 c kap. 2 § SFB och som får aktivitetsstöd för att hen deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program
- att försäkrade som tillfälligt inte kan delta i arbetslivsinriktad rehabilitering på grund av sjukdom ska kunna behålla rehabiliteringspenningen under högst 7 dagar.

Så här vill vi göra det enklare för personer med funktionsnedsättning

Vi föreslår

- att det blir möjligt att i vissa fall bevilja aktivitetsersättning för längre tid än 3 år i taget
- att ett läkarutlåtande ska bifogas en ansökan om assistansersättning
- att man ökar flexibiliteten vid uppföljning av sjukersättningar (så kallad förnyad utredning).

Så här vill vi göra det enklare för personer som står utanför arbetsmarknaden

Vi föreslår

- att personer med aktivitetsersättning ska få prova på att studera under tre månader och behålla utbetalningen av ersättningen
- att det blir mer förmånligt att studera på deltid med vilande aktivitetsersättning eller sjukersättning.

Så här vill vi göra det enklare för personer som är sjukskrivna

Vi föreslår

- att samma regler ska gälla för dem som studerar med studiestöd och behöver sjukpenning, oavsett om de har minskat sin arbetstid eller inte under studierna
- ett förtydligande om hur sjukpenning ska beräknas för personer som har flera arbeten eller är familjehemsföräldrar.

Så här vill vi göra det enklare för personer som har bostadsbidrag, boendetillägg, tillfällig föräldrapenning, närståendepenning och arbetsskador

Vi föreslår följande:

- Att bostadsbidrag till makar eller sambor beviljas individuellt så att bidraget blir mer jämställt. På så vis undviker vi också att makarna får ett solidariskt återbetalningskrav. Vi kan också bevilja bostadsbidrag till den ena maken trots att den andra inte är försäkrad för bosättningsbaserade förmåner.
- Att den bidragsgrundande inkomsten för boendetillägg alltid ska beräknas utifrån de förhållanden som gäller den första dagen i en månad då en person får en bidragsgrundande förmån. Samma sak ska gälla andelsberäkning av boendetillägget.
- Att tillfällig föräldrapenning ska kunna ges till den som tar hand om ett sjukt barn samtidigt som föräldrarna får tillfällig föräldrapenning när de besöker en institution eller deltar i utbildning för att lära sig vårda barnet utifrån barnets grundsjukdom.
- Att en annan försäkrad får rätt till utvidgad tillfällig föräldrapenning tills barnet fyller 16 år när en ensamstående förälder är så sjuk att hen inte kan ta hand om sitt barn själv.
- Att flera vårdare ska kunna ta ut närståendepenning för samma tid.
- Att försäkrade som har kostnader för tandvård utomlands ska kunna få ersättning från arbetsskadeförsäkringen.

Denna antikrångelekatalog innehåller också beskrivningar av de problem som försäkrade möter för att de

- tillhör målgruppen för boendetillägg och får aktivitetsstöd, men inte längre kan få boendetillägg för att de övergår från arbetslivsintroduktion (ALI) till ett annat arbetsmarknadspolitiskt program
- riskerar att hamna i en skuldfälla på grund av att de haft bostadsbidrag.

Så är antikrångelkatalogen disponerad

Katalogen består i år av två delar. Den första innehåller problembeskrivningar med tillhörande lösningsförslag, analyser av konsekvenser, beräkning av kostnader eller besparingar, förslag på ny lagtext, m.m. Den andra delen beskriver problem som vissa försäkrade möter, och konsekvenserna av regelverkets utformning. Här presenteras alltså inga konkreta lösningsförslag.

Förslagen presenteras efter utgiftsposterna i statsbudgeten, varför utgiftsposterna återkommer två gånger i dokumentet.

Den här rapporten har beslutats av tillförordnad generaldirektör Ann Persson Grivas i närvaro av ekonomidirektör Sture Hjalmarsson, försäkringsdirektör Birgitta Målsäter, kommunikationsdirektör Carola Määttä, rättschef Eva Nordqvist, avdelningschef Lena Sandh, verksamhetsområdescheferna Joakim Jarnryd och Elisabeth Hopkins, områdeschefen Peter Sahlin, nationell försäkringssamordnare sjukförsäkring Cecilia Udin och projektledare Carina Burguete, den senare som föredragande.

Ann Persson Grivas
Tillförordnad generaldirektör

Carina Burguete
Projektledare

Innehåll

<i>Del 1: Förslag till regeländringar</i>	8
Utgiftsområde 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg	8
1 Assistansersättning	8
1.1 Läkarutlåtande vid ansökan om assistansersättning	8
Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionshinder	13
2 Sjukpenning	13
2.1 Försäkrade som har flera arbeten/sysselsättningar	13
2.2 Försäkrade som är studerande med studietids-SGI	17
3 Rehabiliteringspenning	21
3.1 Försäkrade som tillfälligt inte kan delta i arbetslivsinriktad rehabilitering på grund av sjukdom	21
4 Aktivitetsersättning	25
4.1 Gör det möjligt att bevilja aktivitetsersättning för längre tid än 3 år i taget	25
4.2 Prövotid för studier före vilandeförklaring av aktivitetsersättning	30
4.3 Gör det möjligt att studera på deltid med partiellt vilande aktivitetsersättning eller sjukersättning	34
5 Sjukersättning	39
5.1 Större flexibilitet vid uppföljning av sjukersättningar	39
6 Boendetillägg	44
6.1 Förenkla beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten för boendetillägg	44
7 Arbets-skadeersättning	49
7.1 Försäkrade som på grund av arbets-skada söker tandvård utomlands	49
8 Närståendepenning	54
8.1 Möjlighet för fler än en person att få närståendepenning för samma tid	54
Utgiftsområde 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn	58
9 Tillfällig föräldrapenning	58
9.1 Tillfällig föräldrapenning när någon tar hand om ett sjukt barn och föräldrarna går en kurs	58
9.2 Ge utvidgad rätt till TFP tills barnet fyller 16 år	63
10 Bostadsbidrag	68
10.1 Individuellt bostadsbidrag till makar eller sambor	68

Utgiftsområde 15: Arbetsmarknad och arbetsliv 75

11	Aktivitetsstöd och utvecklingsersättning	75
11.1	Förenkla kombinationen av villkor som ger rätt till aktivitetsstöd och utvecklingsersättning.....	75

Del 2: Beskrivning av problem som de försäkrade upplever ..... 86**Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionshinder 86**

12	Boendetillägg	86
12.1	Problem – Boendetillägg kan inte lämnas för alla arbetsmarknadspolitiska program som ger aktivitetsstöd	86
13	Bostadsbidrag	88
13.1	Problem – Personer som fått bostadsbidrag riskerar skuldfälla	88

Del 1: Förslag till regeländringar

Utgiftsområde 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg

1 Assistansersättning

1.1 Läkarutlåtande vid ansökan om assistansersättning

Försäkringskassans förslag

Försäkringskassan föreslår att det i förordningen (1993:1091) om assistansersättning införs ett krav på att ett läkarutlåtande ska bifogas ansökan om assistansersättning, om det inte finns särskilda skäl som talar emot detta.

Försäkringskassan föreslår att bemyndigandet att meddela föreskrifter om ersättning för läkarutlåtande vid ansökan om förmånen enligt 110 kap. 30 § andra stycket SFB även ska gälla assistansersättning.

Bakgrund till förslaget

Försäkringskassan lämnade i januari 2014 förslag på att Försäkringskassans bemyndigande att föreskriva om ersättning för kostnader enligt förordningen (1975:1157) om ersättning för vissa läkarutlåtanden m.m. ska omfatta samtliga förmånslag enligt socialförsäkringsbalken (SFB), och därmed även assistansersättning (Fler förslag för minskat krångel dnr 048025-2013). Förslaget innebar att Försäkringskassan skulle kunna ersätta kostnader för läkarutlåtanden för assistansersättning och bilstöd när Försäkringskassan på eget initiativ beslutar att den försäkrade behöver genomgå olika typer av utredningar eller när det finns anledning att begära ett särskilt läkarutlåtande (jfr 110 kap. 14 §).

I samband med det lämnade vi också förslag om att bemyndigandet att meddela föreskrifter om ersättning av läkarutlåtande vid ansökan om förmånen enligt 110 kap. 30 § andra stycket SFB även skulle gälla bilstöd. Vi föreslog dock inte att bemyndigandet även skulle gälla assistansersättning. Detta eftersom det inte fanns något författningsgrundat krav på att den

sökande lämnar in ett läkarutlåtande i samband med ansökan om assistansersättning. Vi avsåg då att återkomma med ett förslag till ändring om förordningen (1993:1091) om assistansersättning, vilket alltså är syftet här.

I sammanhanget kan nämnas att Försäkringskassan den 13 juni 2014 lämnat in dessa förslag i Försäkringskassans svar (dnr 002628-2014) på regeringsuppdrag *Uppdrag att redovisa åtgärder för en bättre kontroll och en mer rättsäker hantering av assistansersättning*.

Så är reglerna i dag

I dag finns inte något förordningskrav på att den som ansöker om assistansersättning ska lämna in ett läkarutlåtande tillsammans med sin ansökan. För övriga förmåner till personer med funktionsnedsättning finns krav på att ett läkarutlåtande ska bifogas ansökan.¹

Av 110 kap. 30 § andra stycket SFB framgår att kostnader som en försäkrad har för läkarutlåtande i samband med ansökan om vårdbidrag, sjukersättning, aktivitetsersättning eller handikappersättning ersätts enligt de föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar.

Konsekvenser om förslaget införs

Kravet på att ett läkarutlåtande ska bifogas ansökan om assistansersättning föreslås gälla i första hand ansökningar där personen inte redan har assistansersättning. Undantag kan göras från kravet om Försäkringskassan redan har tillgång till ett aktuellt läkarutlåtande. Försäkringskassan föreslår därför att det i förordningen om assistansersättning införs ett krav på att ett läkarutlåtande ska bifogas ansökan om assistansersättning om det inte finns särskilda skäl som talar emot det.

Förslaget innebär att Försäkringskassan kan avvisa en ansökan om ett läkarutlåtande inte bifogas ansökan om assistansersättning (jfr 110 kap. 10 § andra stycket SFB). Den som ansöker om assistansersättning ska dock före ett avvisningsbeslut informeras om att ansökan kommer att avvisas om hen inte lämnar in något läkarutlåtande (110 kap. 11 § SFB).

Med ett krav på att ett läkarutlåtande ska bifogas ansökan blir det tydligare för den sökande vilka underlag Försäkringskassan behöver för att bedöma rätten till assistansersättning.

Försäkringskassans handläggning av en ansökan om assistansersättning kommer att gå snabbare om det finns ett krav på läkarutlåtande, eftersom den sökande vid tidpunkten för ansökan vet vilka underlag som krävs för att ansökan ska kunna behandlas skyndsamt. Den sökande skulle i mindre utsträckning behöva komplettera sin ansökan i efterhand och kan därmed få sitt beslut snabbare.

---

¹ Jämför 2 § förordningen (2000:1047) om handikappersättning och vårdbidrag, 3 § förordningen (2002:986) om sjukersättning och aktivitetsersättning och 5 § förordningen (2010:1745) om bilstöd till personer med funktionshinder.

Om samma krav finns för varje ansökan om assistansersättning kommer sannolikt besluten om rätten till assistansersättning att bli bättre underbyggda.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Vi bedömer att förslaget minskar risken för felaktiga utbetalningar. Om man inför kravet på att ett läkarutlåtande ska bifogas ansökan om assistansersättning kan Försäkringskassan utforma ett läkarutlåtande som innehåller den medicinska information som behövs för bedömning av rätten till assistansersättning. På så sätt säkras att relevanta omständigheter för rätten till assistansersättning anges och kommer till Försäkringskassans kännedom. Det bör minska risken för att Försäkringskassan gör felaktiga bedömningar av rätten till assistansersättning på grund av bristfälliga medicinska underlag. Vid de årliga riskanalyser som Försäkringskassan har gjort har vi märkt att det i dag finns en risk för felutbetalningar på grund av bristfälliga medicinska underlag.

Kostnader

Förvaltningskostnader i miljontal kronor¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Införande	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Räntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Införandekostnader	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Handläggning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Löpande kostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1

¹⁾ År i 2014 års prisnivå, har full kostnadstäckning

Införandekostnader

Förslaget innebär inga kostnader för IT-anpassningar.

Kostnaden för att ändra informationsmaterial och styr- och stöddokument, informera handläggare m.m. beräknas till cirka 100 000 kr.

Löpande kostnader

Den administrativa kostnaden i samband med ansökan om assistansersättning bedöms minska, eftersom Försäkringskassan i mindre utsträckning än tidigare behöver begära kompletteringar. Förslaget kan dock medföra att Försäkringskassan i viss utsträckning kommer att överväga att avvisa en ansökan om assistansersättning om ett läkarutlåtande inte har bifogats. Då ska Försäkringskassan ge den sökande möjlighet att komplettera ansökan med det som saknas, vilket medför en administrativ kostnad.

Hantering av betalningar av läkarutlåtanden innebär en marginellt ökad kostnad för Försäkringskassan. Det är endast de läkare som arbetar på privata vårdenheter som har samverkansavtal med landstinget eller som står helt utanför den offentligt finansierade hälso- och sjukvården som kan få ersättning för läkarutlåtanden. Inom assistansersättningen antas läkarutlåtanden från privata vårdenheter komma in i cirka 500 ärenden per år.

Som helhet bedöms förslaget dock inte medföra några ökade löpande kostnader. De mindre kostnadsökningar som hanteringen av avvísningar och betalningen av läkarutlåtanden kan medföra, kompenseras genom den kostnadsminskning som kommer av att Försäkringskassan i mindre utsträckning än tidigare behöver begära kompletteringar i form av läkarutlåtande.

Försäkringskostnader

Förslaget att införa ett krav i förordningen (1993:1091) om assistansersättning på att ett läkarutlåtande ska bifogas ansökan om assistansersättning bedöms inte medföra ökade försäkringskostnader.

Förslaget om att bemyndigandet att meddela föreskrifter om ersättning för läkarutlåtande vid ansökan om förmånen enligt 110 kap. 30 § andra stycket SFB även ska gälla assistansersättning innebär ökade kostnader för att ersätta läkarutlåtanden. Det är endast de läkare som arbetar på privata vårdenheter som har samverkansavtal med landstinget enligt lagen (1993:1651) om läkarvårdsersättning (den s.k. nationella taxan) eller som står helt utanför den offentligt finansierade hälso- och sjukvården som kan få ersättning för läkarutlåtanden.

Enligt Riksförsäkringsverkets föreskrifter (RFFS 1077:27) om ersättning för vissa läkarutlåtanden m.m. ersätts ett läkarutlåtande om hälsotillstånd med högst 2 200 kr och ett särskilt läkarutlåtande med högst 4 500 kr. Inom assistansersättningen antas läkarutlåtanden från privata vårdenheter komma in i cirka 500 ärenden per år. Om Försäkringskassan fick möjlighet att ersätta dessa läkarutlåtanden skulle kostnaderna uppgå till cirka 1,1 miljoner kronor.

Anslagsbelastningen för assistansersättning för 2015 beräknas bli 24 159 miljoner. En beräknad kostnadsökning för att ersätta läkarutlåtanden från privata vårdenheter har därför en marginell påverkan på anslagsbelastningen.

Ikraftträdande

Förslaget föreslås träda i kraft den 1 juli 2015.

Andra som berörs av förslaget

Vi bedömer att förslaget inte får några konsekvenser för andra myndigheter, företag eller sjukvården.

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 110 kap. 30 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

30 §

För kostnader som en försäkrad eller någon annan har med anledning av sådan utredning som avses i 14, 22 och 26 §§ lämnas ersättning i enlighet med föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar.

För kostnader som en försäkrad har för läkarundersökning eller läkarutlåtande i samband med ansökan om vårdbidrag, sjukersättning, aktivitetsersättning *eller* handikappersättning lämnas ersättning enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

För kostnader som en försäkrad har för läkarundersökning eller läkarutlåtande i samband med ansökan om vårdbidrag, sjukersättning, aktivitetsersättning, handikappersättning, *assistansersättning eller bilstöd* lämnas ersättning enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2015.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (1993:1091) om assistansersättning

Regeringen föreskriver att det i förordningen (1993:1091) om assistansersättning ska införas en ny paragraf, 2 §, samt närmast före 2 § en ny rubrik av följande lydelse.

Ansökan

2 §² Till ansökan ska läkarutlåtande om den sökandes hälsotillstånd ges in. Detta gäller dock inte om särskilda skäl talar emot det.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2015.

---

² Tidigare 2 § upphävd genom 2010:1684.

Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionshinder

2 Sjukpenning

2.1 Försäkrade som har flera arbeten/sysselsättningar

Försäkringskassans förslag

Försäkringskassan föreslår

- att om en familjehemsförälder får ersättning för vård av barn för tid när hon eller han ansöker om sjukpenning, ska Försäkringskassan bortse från den arbetstid som ligger inom ramen för uppdraget när myndigheten bedömer familjeföräldrarnas arbetsförmåga.
- att om en försäkrad har en arbetsgivare som ska svara för sjuklön enligt lagen (1991:1047) om sjuklön för tid när den försäkrade ansöker om sjukpenning, ska Försäkringskassan bortse från den arbetstid som omfattas av sjuklöneansvaret när myndigheten bedömer den försäkrades arbetsförmåga.

För att uppnå detta förtydligande föreslår Försäkringskassan att två nya bestämmelser i 27 kap. införs, 46 a och 46 b §§, samt att 8 § upphävs i samma kapitel.

Bakgrund till förslaget

Det är inte tydligt hur arbetsförmågan ska bedömas för den arbetstid som inte ingår i en sjuklöneperiod (27 kap. 9 § SFB). Formuleringen i bestämmelsen om hur familjehemsföräldrars arbetsförmåga ska bedömas är inte heller tydlig (27 kap. 8 § SFB).

Så är reglerna i dag för anställda med sjuklön

Under de första 14 dagarna av en sjukperiod ska arbetsgivaren till en anställd som regel betala sjuklön enligt sjuklönelagen. Då har den försäkrade inte rätt till sjukpenning (27 kap. 9 § SFB).

Om en arbetsgivare ska betala sjuklön för samma dag som sjukpenning kommer ifråga ska sjukpenningens storlek beräknas på ett underlag som inte omfattar lönen som den arbetsgivaren beräknar sjuklönen på (28 kap. 8 § första stycket SFB).

Så är reglerna i dag för familjehemsföräldrar

Hur arbetsförmågans nedsättning ska bedömas i dessa fall regleras i 27 kap. 8 § SFB. När man bedömer rätten till sjukpenning för en familjehemsförälder ska man bortse från ersättningen för vård av familjehemsbarn om familjehemsföräldern fortsätter vårda barnet. Bestämmelsen anger att man ska bortse från *ersättningen* för vården, men Försäkringskassan har tolkat detta som att man ska bortse från *den arbetsinsats* som hen gör som familjehemsförälder.

Hur man beräknar sjukpenningbeloppet för familjehemsföräldrar regleras i 28 kap. 9 § SFB. Där sägs det att man ska beräkna sjukpenningens storlek utifrån en SGI och en årsarbetstid som inte omfattar inkomsten respektive arbetsinsatsen i familjehemsuppdraget. 28 kap. 9 § är nästan likalydande med bestämmelsen om delad SGI under sjuklöneperioder, dvs. 28 kap. 8 § SFB.

Försäkringskassans tolkning

Försäkringskassan anser att 27 kap. 9 § SFB bör tolkas på så sätt att för en försäkrad som har flera sysselsättningar och för vilken det löper en sjuklöneperiod hos en arbetsgivare, bedöms arbetsförmågans nedsättning i förhållande till den resterande arbetstid som inte ingår i sjuklöneperioden. På samma sätt som för familjehemsföräldrar bör man alltså bortse från det arbetsutbud som ersätts i annan ordning.

Om i stället huvudprincipen ska råda enligt 27 kap. 46 § SFB, ska arbetsförmågan bedömas i förhållande till den försäkrades normala arbetstid en viss dag. Det skulle i så fall innebära att arbetsförmågan ska bedömas med utgångspunkt från det samlade arbetsutbudet som ligger till grund för hela SGI:n. Det skulle alltså även omfatta den tid som den försäkrade arbetar i sin anställning som ersätts med sjuklön under de första 14 dagarna av en sjukperiod. Det kan leda till att den försäkrade inte kan få hel sjukpenning för den inkomst som inte ligger till grund för sjuklönen, om hen har en viss arbetsförmåga i arbetet hos den arbetsgivare som betalar sjuklönen.

När det gäller 27 kap. 8 § framgår tolkningen tydligt i förarbetena, men formuleringen i lagtexten kan göras tydligare.

Konsekvenser om förslaget införs

Om förslaget genomförs bedömer vi att det kommer att innebära att det blir tydligare regler för såväl de försäkrade som för Försäkringskassan och för domstolarna. Vi bedömer vidare att förslaget inte har någon påverkan på antalet felaktiga utbetalningar.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Förslaget bedöms inte öka risken för felaktiga utbetalningar.

Kostnader

Förvaltningskostnader i miljontal kronor¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Införande	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Räntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Införandekostnader	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Handläggning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Löpande kostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1

¹⁾ Är i 2014 års prisnivå, har full kostnadstäckning

Införandekostnader

Vi bedömer att förslaget inte omfattar några kostnader för IT-utveckling. Däremot blir det initiala kostnader för att ändra informationsmaterial samt styr- och stöddokument.

Löpande kostnader

Vi föreslår ett lagförtydligande som inte påverkar antalet ärenden.

Försäkringskostnader

Vi föreslår ett lagförtydligande som inte påverkar antalet ärenden.

Ikraftträdande

Förslaget föreslås träda i kraft den 1 januari 2016.

Andra som berörs av förslaget

Inga andra berörs av förslaget.

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken dels att 27 kap. 8 § och rubriken närmast före 27 kap. 8 § ska upphöra, dels att det ska införas två nya paragrafer, 27 kap. 46 a och 46 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Familjehemsförälder

Om en familjehemsförälder får ersättning för vården av barn som omfattas av uppdraget för tid när sjukpenning kommer i fråga, bedöms rätten till sjukpenning med bortseende från ersättningen.

46 a §

Om en familjehemsförälder får ersättning för vård av barn för tid när hon eller han ansöker om sjukpenning, ska Försäkringskassan bortse från den arbetstid som ligger inom ramen för uppdraget när myndigheten bedömer familjeföräldrarnas arbetsförmåga.

46 b §

Om den försäkrade har en arbetsgivare som ska svara för sjuklön enligt lagen (1991:1047) om sjuklön för tid när den försäkrade ansöker om sjukpenning, ska Försäkringskassan bortse från den arbetstid som omfattas av sjuklöneansvaret när myndigheten bedömer den försäkrades arbetsförmåga.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

2.2 Försäkrade som är studerande med studietids-SGI

Försäkringskassans förslag

Försäkringskassan föreslår att studerande med studietids-SGI ska få kalenderdagsberäknad sjukpenning efter dag 14. Det kan åstadkommas genom att 27 kap. 12 § och 28 kap. 5 § 2 SFB upphävs.

Bakgrund till förslaget

Det finns olika regler om sjukpenning för försäkrade som studerar. Det skapar missuppfattningar och det är svårt att förstå syftet med skillnaderna.

Reglerna för hur man beräknar sjukpenning till försäkrade som studerar och arbetar vid sidan av sina studier är olika för dem som omfattas av reglerna för studietids-SGI och dem som omfattas av SGI-reglerna om årligen återkommande arbetsinkomst. Detta innebär skillnader från dag 15 i sjukperioden och det skapar osäkerhet kring vilka bestämmelser som gäller för olika studerande.

En försäkrad som minskar sin arbetsinkomst i och med studier och får studiemedel enligt studiestödslagen (1999:1395) har rätt att ha sin tidigare inkomst som vilande SGI. I stället fastställs en studietids-SGI utifrån den beräknade arbetsinkomst som personen kan tänkas få vid sidan av studierna (26 kap. 11 och 19 §§ SFB). Den som inte minskar sin arbetsinkomst under studierna kan få sjukpenning beräknad på sin SGI enligt huvudregeln (25 kap. 2 § SFB).

Samma regler gäller för alla under de första 14 dagarna. Då ska sjukpenning som motsvarar anställningsinkomst alltid arbetstidsberäknas och kan bara betalas för timmar eller dagar som personen skulle ha arbetat om hen inte hade varit sjuk (27 kap. 10–11 §§, 28 kap. 3 § andra stycket och 5 § SFB).

Försäkrade med en SGI baserad på årligen återkommande arbetsinkomst

Från dag 15 i sjukperioden ska sjukpenningen för de försäkrade som har sin SGI baserad på årligen återkommande arbetsinkomst kalenderdagsberäknas. Det innebär att den försäkrade kan få sjukpenning oavsett om hen skulle ha arbetat eller inte. (28 kap. 3 § och 4 § första stycket SFB)

Alla SGI-skydd vid arbetsavbrott gäller, som att vara arbetssökande och beredd att ta ett erbjudet arbete i den omfattning som SGI:n är grundad på.

Försäkrade med en studietids-SGI

För de försäkrade som har en studietids-SGI arbetstidsberäknas sjukpenningen även efter de första 14 dagarna (27 kap. 10 och 12 §§ och 28 kap. 5 § 2 SFB). Eftersom sådan sjukpenning kräver att den försäkrade skulle ha arbetat, blir det svårare och svårare att avgöra om personen har rätt till sjukpenning ju längre sjukperioden pågår. Den svårigheten gäller inte personer som skulle ha arbetat enligt ett regelbundet arbetsschema. De som är behovsanställda får rimligen inga erbjudanden om att arbeta under pågående

sjukperiod. Försäkringskassan kan inte heller göra någon skälighetsbedömning, eftersom bestämmelsen i 27 kap. 11 § inte kan användas efter de första 14 dagarna. Inte heller kalenderdagsberäknad sjukpenning är möjlig att betala ut för studerande som omfattas av studietids-SGI (27 kap. 12 § och 28 kap. 5 § 2 SFB).

En arbetslös person som är arbetssökande och har ett studieuppehåll mellan vår- och höstterminen kan få sin sjukpenning beräknad på vilande SGI under uppehållet, enligt 26 kap. 22 § SFB.

De olika beräkningsmetoderna

Skillnaderna mellan de två metoderna för att beräkna sjukpenning är:

- För den arbetstidsberäknade sjukpenningen ska SGI:n delas med årsarbetstiden och därefter multipliceras med antalet timmar den försäkrade skulle ha arbetat en viss dag.
- För den kalenderdagsberäknade sjukpenningen ska årsinkomsten delas med 365. Och det finns inget krav på att den försäkrade skulle ha arbetat.

I båda fallen efter att SGI:n har multipliceras med 0,97.

Sammantaget så kan en utbetalning till den försäkrade bli antingen lika stor, högre eller lägre beroende på vilken beräkningsmetod som används. Sjukpenningbeloppet kan bli högre per dag om sjukpenningen ska beräknas utifrån arbetstidsberäknad metod, men det kan bli färre dagar att betala ut. Sjukpenningbeloppet kan bli lägre per dag om sjukpenningen ska beräknas utifrån kalenderdagberäknad metod, men det kan bli fler dagar att betala ut.

Konsekvenser om förslaget införs

Om förslaget genomförs kommer Försäkringskassan att kunna behandla personer lika och mer rättvist. Med mer lika bedömning av ärenden så ökar rättssäkerheten. Det blir också enklare för Försäkringskassan att förklara bestämmelserna och att administrera anspråk på sjukpenning. Vi tror att det blir lättare för de försäkrade att förstå när man kan ha rätt till sjukpenning. Förslaget kan medföra att något fler har rätt till sjukpenning och det kommer öka antalet ärenden för Försäkringskassan att administrera. Försäkringskassan bedömer att förslaget inte kommer att öka risken för felaktiga utbetalningar.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Förslaget bedöms inte öka risken för felaktiga utbetalningar.

Kostnader

Förvaltningskostnader i miljontal kronor¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Införande	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Räntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Införandekostnader	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Handläggning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Löpande kostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1

¹⁾ Är i 2014 års prisnivå, har full kostnadstäckning

Införandekostnader

Vi bedömer att förenklingsförslaget inte medför några kostnader för IT-utveckling. Däremot blir det initiala kostnader för att ändra informationsmaterial samt styr- och stöddokument.

Löpande kostnader

Förslaget kan öka antalet ärenden och i vissa fall även längden på sjukfallen, vilket i så fall innebär ökade handläggningskostnader. Av dem som ansöker om sjukpenning (500 personer) så avslutas 300 ärenden före dag 15. Den största anledningen till det är sannolikt att personerna har återfått sin arbetsförmåga. Men det finns också försäkrade som inte kan få sjukpenning utbetalt från dag 15 därför att de inte kan visa att de skulle ha arbetet om de inte hade blivit sjuka.

Försäkringskostnader

Reglerna för de två grupperna skiljer sig åt efter dag 15. Cirka 500 ärenden med försäkrade som har studietids-SGI startades under 2013. Hälften pågick längre än 14 dagar. Denna grupp kan få lägre sjukpenning om lagförslaget genomförs. Men det kan också vara så att fler kommer att ha rätt till sjukpenning från dag 15. Sammantaget tror Försäkringskassan inte att förslaget påverkar de totala försäkringskostnaderna.

Ikraftträdande

Förslaget föreslås träda i kraft den 1 januari 2016.

Andra som berörs av förslaget

Inga andra berörs av förslaget

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 27 kap. 12 § och 28 kap. 5 § 2 socialförsäkringsbalken ska upphöra att gälla.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 kap. 12 §

Det som föreskrivs i 10 § gäller även för tid efter de första 14 dagarna av sjukperioden för en försäkrad som bedriver sådana studier som avses i 26 kap. 11 §.

28 kap. 5 §³

Sjukpenning ska arbetstidsberäknas

1. under de första 14 dagarna i en sjukperiod enligt 27 kap. 10 och 11 §§, om inte annat följer av 6 § tredje stycket,

2. under studietid som avses i 27 kap. 12 §,

3. under tid med periodiskt ekonomiskt understöd som avses i 27 kap. 13 §,

4. under deltagande i arbetsmarknadspolitiskt program som avses i 27 kap. 14 §,

5. under behandling eller rehabilitering som avses i 27 kap. 15 §, och

6. under pliktjänstgöring som avses i 27 kap. 16 §.

Det som föreskrivs i första stycket gäller endast till den del sjukpenningen motsvarar sjukpenninggrundande inkomst av anställning. Om den försäkrade har inkomst även av annat förvärvsarbete, ska sjukpenningen kalenderdagsberäknas i den delen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

---

³ Senaste lydelse 2010:2005.

3 Rehabiliteringspenning

3.1 Försäkrade som tillfälligt inte kan delta i arbetslivsinriktad rehabilitering på grund av sjukdom

---

Försäkringskassans förslag

Försäkringskassan föreslår

- att en försäkrad som får rehabiliteringspenning får behålla ersättningen under högst sju kalenderdagar när hen på grund av sjukdom inte kan delta i aktiviteter som ingår i en rehabiliteringsplan som Försäkringskassan har upprättat.
- att man vid bedömningen av nedsättningen av arbetsförmågan ska ta hänsyn till om den försäkrade på grund av sjukdomen inte kan delta i de insatser som ingår i en rehabiliteringsplan som Försäkringskassan upprättat.

Bakgrund till förslaget

När Försäkringskassan i april 2012 lämnade den första antikrångelkatalogen skrev vi bland annat om det här förslaget (3.4.4 Gör det möjligt att behålla rehabiliteringspenning under kortare sjukfrånvaro dnr 84150-2011). Vi har arbetat vidare med vår analys och kompletterar nu förslaget.

Försäkringskassans första förslag handlar om att de försäkrade drabbas av onödigt krångel genom att inte kunna behålla sin rehabiliteringspenning under kortare sjukfrånvaro från planerade arbetslivsinriktade aktiviteter. Vi föreslår därför att de får behålla rehabiliteringspenningen då.

När en försäkrad beviljas rehabiliteringspenning för sin arbetslivsinriktade rehabilitering är det under förutsättning att hen deltar i de aktiviteter som ingår i den rehabiliteringsplan som Försäkringskassan har upprättat. Om personen blir sjuk och inte kan delta i de planerade aktiviteterna, kan hen ansöka om och få sjukpenning. Det blir dock en onödig administration att växla mellan sjukpenning och rehabiliteringspenning om personen är kortvarigt sjuk. Förmånsväxlingarna kan också innebära att hen får sin utbetalning försent, trots att det är samma belopp som ska betalas ut.

Försäkringskassan bedömer rätten till sjukpenning under sjukfrånvaro i förhållande till personens förmåga att genomföra planerade aktiviteter under hela den period som beslutet om rehabiliteringspenning gäller för (prop. 1990/91:141 s. 65). Men det saknas en lagregel som tydligt anger detta.

Avsikten med detta förslag är att minska krånglet vid kortare sjukfrånvaro. Vi anser att rehabiliteringspenning ska vara rätt förmån under de sju första frånvarodagarna, oavsett hur lång sjukfrånvaron blir. Syftet är att undvika att Försäkringskassan redan i början av sjukfrånvaron måste bedöma om sjukfrånvaron blir längre.

Vårt andra förslag är att det införs en bestämmelse som tydligt anger hur man ska bedöma arbetsförmågans nedsättning när en person är frånvarande på grund av sjukdom från aktiviteter som ingår i en rehabiliteringsplan som Försäkringskassan har upprättat. Visserligen bedömer Försäkringskassan redan i dag personens förmåga att genomföra de planerade aktiviteterna under hela den period som beslutet om rehabiliteringspenning gäller för, men vi vill också ha en reglering så att det blir tydligt att det är så man ska se på detta (prop. 1990/91:141 sid 65). Om Försäkringskassan bedömer att personens arbetsförmåga inte är nedsatt med minst en fjärdedel trots att hen är frånvarande på grund av sjukdom, så kan hen vare sig få rehabiliteringspenning eller sjukpenning.

Detta förslag gäller framför allt kortare sjukfrånvaro. Vid längre sjukfrånvaro behöver vi ta ställning till om rehabiliteringsplanen behöver ändras. Då anser vi att sjukpenning är en lämpligare förmån, tills rehabiliteringsplanen är ändrad och den försäkrade återgår i aktiviteter som ger rätt till rehabiliteringspenning.

Om en försäkrad behöver vara frånvarande på grund av sjukdom under längre tid än sju dagar kan hen ansöka om sjukpenning från dag åtta. För att få sjukpenning krävs att den försäkrade styrker nedsättningen av arbetsförmågan med ett läkarintyg (27 kap. 25 § SFB).

Det här förslaget innebär ingen ändring när det gäller karensdag eller karenstid. Det beror på att det är samma sjukperiod oavsett om sjukpenning och rehabiliteringspenning betalas ut.

Försäkringskassan har övervägt om det skulle behövas en särskild bestämmelse om krav på läkarintyg vid upprepad korttidsfrånvaro. Det behövs dock inte, eftersom 31 kap. 5 § SFB ger stöd för att föreskriva om de närmare förutsättningarna för att få behålla rehabiliteringspenningen vid kortare sjukfrånvaro. Om förslaget genomförs avser Försäkringskassan att föreskriva om möjligheten att besluta att läkarintyg ska lämnas om det behövs i kontroll- eller rehabiliteringssyfte.

Konsekvenser om förslaget införs

Försäkringskassan bedömer att det blir mindre krångel för den försäkrade och för administrationen. Vi bedömer att förslaget snarare minskar än ökar risken för felaktiga utbetalningar. Risken att den försäkrade lämnar felaktig information till oss ökar inte med förslaget, utan Försäkringskassans hantering blir enklare och då minskar också risken för att betala ut fel förmån till den försäkrade.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Förslaget bedöms inte öka risken för felaktiga utbetalningar.

Kostnader

Förvaltningskostnader i miljontal kronor¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Införande	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Räntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Införandekostnader	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0
Handläggning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Löpande kostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0

¹⁾ Är i 2014 års prisnivå, har full kostnadstäckning

Införandekostnader

Vi bedömer att förslaget inte innebär några kostnader för IT-utveckling. Däremot blir det initiala kostnader för att ändra i informationsmaterial samt i styr- och stöddokument. Det behövs också en kortare utbildning för berörda handläggare. Om förslaget införs samtidigt med andra förslag som rör sjukpenning kan införandekostnaden bli lägre.

Löpande kostnader

De administrativa kostnaderna kan påverkas marginellt på så sätt att det blir en smidigare hantering av ersättningen vid både närvaro och frånvaro, vilket kan ge en viss resursbesparing.

Försäkringskostnader

Försäkringskostnaderna kommer inte att påverkas av förslagen. Vi förväntar oss inga volymökningar eller beteendeförändringar hos den försäkrade eller någon annan aktör. Däremot så kommer belastningen på anslagen att omfördelas, men bara marginellt. Antalet utbetalda dagar med rehabiliteringspenning kommer att öka något, men antalet utbetalda dagar med sjukpenning kommer att minska något. Dagbeloppen för de båda förmånerna är desamma och båda förmånerna ska redan i dag räknas som förbrukade utbetalda dagar inom förmånstiderna.

Ikraftträdande

Förslaget föreslås träda i kraft den 1 juli 2015.

Andra som berörs av förslaget

Försäkringskassan bedömer att förslaget inte får några konsekvenser för andra myndigheter, företag osv.

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 27 kap. 55 a § och 31 kap. 5 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 kap. 55 a §

För en försäkrad som på grund av sjukdom är frånvarande från ett arbetsmarknadspolitiskt program, ska det vid bedömningen av nedsättningen av arbetsförmågan beaktas om den försäkrade på grund av sjukdomen är ur stånd att delta i programmet.

Utöver vad som följer av första stycket gäller att för en försäkrad som på grund av sjukdom är frånvarande från sådan rehabilitering som ingår i en av Försäkringskassan upprättad rehabiliteringsplan, ska det vid bedömningen av nedsättningen av arbetsförmågan beaktas om den försäkrade på grund av sjukdomen är ur stånd att delta i rehabiliteringen.

31 kap. 5 §

En försäkrad som får rehabiliteringsersättning får behålla ersättningen

1. vid kortvarig ledighet för enskild angelägenhet av vikt, *och*
2. vid ledighet på grund av uppehåll i rehabiliteringen *enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.*

1. vid kortvarig ledighet för enskild angelägenhet av vikt,
2. vid ledighet på grund av uppehåll i rehabiliteringen, *och*
3. *under högst sju kalenderdagar när den försäkrade på grund av sjukdom är ur stånd att delta i aktiviteter som ingår i en av Försäkringskassan upprättad rehabiliteringsplan.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om frånvaro enligt punkt 2 och 3 i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2015.

4 Aktivitetsersättning

4.1 Gör det möjligt att bevilja aktivitetsersättning för längre tid än 3 år i taget

---

Försäkringskassans förslag

Försäkringskassan föreslår att bestämmelsen om att *ett beslut om aktivitetsersättning inte får avse en längre tid än tre år* ändras genom att det införs undantag från tidsbegränsningen som gäller för personer som har mycket långvarig nedsättning av arbetsförmågan (33 kap. 19 § SFB). Vidare föreslås att Försäkringskassan ska göra uppföljningar när aktivitetsersättning beviljas utan tidsbegränsning.

Bakgrund till förslaget

Ett beslut om aktivitetsersättning får i dag inte gälla längre än tre år (33 kap. 19 § SFB). En person som får aktivitetsersättning under hela den maximala tiden, alltså från juli det år hen fyller 19 år till och med månaden innan hen fyller 30 år, måste med dagens regler ansöka om aktivitetsersättning fyra gånger. Även om Försäkringskassans strategiska inriktning i arbetet för unga med aktivitetsersättning är att öka deltagandet i arbetslivet, kommer det alltid att finnas en liten grupp unga som har så omfattande funktionsnedsättningar att det är osannolikt att de någonsin kommer att kunna arbeta. Det kan handla om tillstånd som inte ändras med tiden och där personerna inte har behov av eller kontakt med vården⁴. Det framstår då ologiskt att de inte kan få ersättning längre tid än tre år i taget.

Ansökan innebär oro och mycket att ordna med

Av kundundersökningar och kundsynpunkter framkommer att personer med stadigvarande eller mycket långvarig funktionsnedsättning upplever det som en onödig och frustrerande procedur att vart tredje år behöva ansöka om aktivitetsersättning och gå igenom en utredning av arbetsförmågan på nytt. Det händer även att det blir avbrott i utbetalningarna under tiden ansökan handläggs, vilket innebär oro och ekonomiska bekymmer för dessa personer. I denna grupp finns många som har begränsad kapacitet att hantera myndighetsärenden och små marginaler att hantera motgångar i kontakterna.

För dem som har flera ersättningar från Försäkringskassan innebär dessutom en ny ansökan om aktivitetsersättning vart tredje år ytterligare en ansökan i mängden att hålla reda på.

---

⁴ Exempelvis tillstånd som faller inom diagnoskapitlet ”medfödda missbildningar, deformiteter och kromosomavvikelser”.

Överväganden – vem kan få aktivitetsersättning för längre tid än 3 år i taget?

Förslaget knyter an till förslaget om sjukersättning för unga som presenterades i SOU 2008:102 *Brist på brådska*, framför allt när det gäller vilka kriterier som ska gälla för att man ska göra undantag från bestämmelsen om att aktivitetsersättning inte får ges för längre tid än tre år. För att kunna få aktivitetsersättning utan tidsbegränsning ska det handla om

- mycket långvariga fysiska, psykiska eller intellektuella funktionsnedsättningar
- att funktionsnedsättningen medför så omfattande svårigheter att det är osannolikt att personen antingen kommer att utveckla en arbetsförmåga eller att den befintliga arbetsförmågan förbättras
- att insatser, habiliterande eller rehabiliterande, inte kan antas leda till att arbetsförmågan förbättras i sådan omfattning att förmånsnivån påverkas.

Ingen skillnad på möjligheterna att få stöd, aktiviteter m.m.

Till skillnad från förslaget om sjukersättning för unga som presenterades i SOU 2008:102 *Brist på brådska* är förslaget nu tänkt att inrymmas i det befintliga regelverket om aktivitetsersättning. Det innebär

- att personerna kan beviljas aktivitetsersättning som längst till och med månaden före de fyller 30 år
- att Försäkringskassan omprövar rätten till ersättning om förhållandena ändras
- att reglerna om vilande aktivitetsersättning gäller
- att personerna har möjlighet till aktiviteter och särskild ersättning för dem, och att de kan få stöd med rehabilitering.

Förslaget innebär alltså att dessa personer får samma möjligheter till stöd för att öka sin delaktighet i samhället och arbetslivet som övriga med aktivitetsersättning. Dock tror vi att de insatser som blir aktuella för den här gruppen framför allt kommer att handla om habilitering, meningsfull sysselsättning och andra insatser för att öka delaktigheten i samhället. Regelbundna uppföljningar ska göras även med dessa personer för att fånga eventuella ändringar av hälsotillståndet eller deras behov av stöd och rehabilitering. Försäkringskassan föreslår därför att en bestämmelse införs om uppföljning av aktivitetsersättning utan tidsbegränsning som överensstämmer med Försäkringskassans förslag om ändring av 33 kap. 17 § SFB.

Fördelarna med förslaget för den tilltänkta målgruppen överväger därmed de risker som tidigare lyfts fram när mer långvariga ersättningsformer för ungdomar diskuterats⁵. Då såg man en risk i att de skulle stängas ute från möjligheterna till rehabilitering och deltagande i arbetslivet.

---

⁵ Exempelvis prop. 2000/01:96 Sjukersättning och aktivitetsersättning i stället för förtidspension, s. 81-82.

Konsekvenser om förslaget införs

Runt 25 000 personer har aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga. Under 2013 fick cirka 6 000 personer ersättningen för första gången. Vårt förslag på regeländring berör inte alla som får aktivitetsersättning, utan bara dem som redan vid ansökningstillfället bedöms ha en mycket långvarig funktionsnedsättning som medför så omfattande svårigheter att en arbetsförmåga av någon betydelse inte kan antas komma att utvecklas trots rehabiliteringsinsatser. I de flesta fall tror vi att en sådan bedömning inte kan göras i allt för unga år och utan att individen fått möjlighet att pröva sin arbetsförmåga och ta del av tillgängliga rehabiliteringsinsatser. Därför ger inte uppgifter om antal eller andel som i dag går över till sjukersättning vid 30 års ålder någon ledning i bedömningen av hur stor målgruppen kan tänkas vara. En huvudsaklig målgrupp för förslaget är personer som utöver aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga även har assistansersättning och handikappersättning. Denna grupp kan antas ha högre sannolikhet för långvarig arbetsoförmåga och behöver dessutom gå igenom ansökningsproceduren för flera olika ersättningar. Gruppen utgör cirka 5,4 procent av samtliga med aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Förslaget skulle kunna innebära en viss utökad risk för felaktiga utbetalningar. När en ny ansökan och prövning görs vart tredje år ökar möjligheterna att upptäcka oegentligheter, medan ersättning som beviljas under en längre period erbjuder större risk för missbruk. Förslaget om regelbundna uppföljningar bedöms dock motverka den ökade risken.

Kostnader

Förvaltningskostnader i miljontal kronor¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Införande	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Räntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Införandekostnader	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8
Handläggning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Löpande kostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8

¹⁾ Är i 2014 års prisnivå, har full kostnadstäckning

Införandekostnader

Förslaget innebär en mindre IT-utveckling i form av justering av det befintliga IT-systemet. Förslaget kräver även omarbetning av Försäkringskassans utbildningar samt av styrande och stödjande dokument som vägledningar och processbeskrivningar.

Löpande kostnader

Förslaget innebär en liten minskning av de löpande kostnaderna eftersom antalet prövningar av rätten till aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga minskar. Samtidigt finns en risk att antalet omprövningar och överklaganen ökar till följd av att fler gör anspråk på att få ett beslut som gäller för längre tid än 3 år.

Försäkringskostnader

Förslaget bör inte påverka försäkringskostnaderna eftersom antalet personer med ersättning beräknas vara det samma som om ingen ändring görs, och likaså den sammanlagda tiden då personen får ersättning.

Ikraftträdande

Förslaget föreslås träda i kraft den 1 januari 2016.

Andra som berörs av förslaget

Förslaget berör inte andra myndigheter och påverkar inte de administrativa kostnaderna för företag och arbetsgivare.

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken
dels att 33 kap. 19 § ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 33 kap. 19 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

Ett beslut om aktivitetsersättning får inte avse längre tid än tre år.

Detta gäller dock inte om den försäkrade bedöms ha en mycket långvarig funktionsnedsättning som medför så omfattande svårigheter att en arbetsförmåga av någon betydelse inte kan antas komma att utvecklas. I dessa fall får aktivitetsersättning lämnas längst till och med månaden före den månad då den försäkrade fyller 30 år.

19 a §

Försäkringskassan ska senast inom tre år från beslut om aktivitetsersättning enligt 19 § andra stycket göra en uppföljning av den försäkrades arbetsförmåga. Efter en sådan uppföljning ska Försäkringskassan, så länge rätt till aktivitetsersättning finns, senast inom tre år från det att föregående uppföljning slutfördes göra ytterligare uppföljning av den försäkrades arbetsförmåga.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

4.2 Prövotid för studier före vilandeförklaring av aktivitetsersättning

---

Försäkringskassans förslag

Försäkringskassan föreslår att en prövotid om tre månader införs för den som vill prova på att studera under tiden med aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga. Under prövotiden betalas hela aktivitetsersättningen ut.

Bakgrund till förslaget

Förslaget har tagits fram för att underlätta för unga med aktivitetsersättning att komma ut i arbete eller studier. Att prövotiden enbart ska gälla för personer med aktivitetsersättning är motiverat med hänsyn till att denna grupp ofta saknar tidigare arbetsmarknadsanknytning och har haft färre möjligheter att pröva sin arbetsförmåga eller utforska olika vägar ut i arbete. För oss är det av största betydelse att denna grupp före 30-årsdagen ska ha fått möjlighet att pröva de vägar som finns för att delta aktivt i arbetslivet. Studier kan vara ett lämpligt steg för vissa.

Så är reglerna i dag

Vilande aktivitetsersättning innebär att utbetalningen av ersättningen påverkas under tiden den försäkrade arbetar eller studerar, men att rätten till ersättning inte påverkas. Vid studier sker ingen utbetalning av ersättning, oavsett i vilken omfattning personen studerar. Den försäkrade finansierar normalt studierna med studiemedel. Hen kan när som helst avbryta studierna och återfå utbetalningen av sin aktivitetsersättning. Den som vill studera med vilande aktivitetsersättning ska ansöka om det innan studierna påbörjas. Utbetalningen stoppas månaden efter det att studierna påbörjades. Det innebär att den försäkrade inte har någon möjlighet att pröva att studera en tid innan utbetalningen av aktivitetsersättning stoppas.

Ett stort steg att prova att studera

Ett beslut om att börja studera kräver planering och att mycket ska ordnas; ansökningar om studieplats, studiemedel och vilande aktivitetsersättning ska göras. I de fall det redan efter en eller två månader står klart att försöket med studierna inte fungerar behöver den försäkrade ordna med Försäkringskassan så att aktivitetsersättningen åter betalas ut och tillsammans med CSN lösa vad som händer med det studiemedel som redan betalats ut.

En grupp unga med stort behov av trygghet

Förslaget om en prövotid handlar inte om något helt nytt i försäkringen, men tidigare har det enbart gällt personer som ville prova på att arbeta. Prövotiden ersattes den 1 januari 2009 av att den försäkrade i stället får ett månadsbelopp som motsvarar 25 procent av den andel av ersättningen som är vilande för arbete. Anledningen till att vi inte föreslår att studerande ska få ett *månadsbelopp* är att konstruktionen med månadsbelopp fungerar bäst i samband med arbete. Exempelvis kan studiemedel inte betalas ut för samma tid och omfattning som aktivitetsersättning betalas ut.

Att det finns skillnader i incitamentsstrukturen för den som vill arbeta respektive studera med vilande ersättning har motiverats med att det är rimligt att försäkrade som studerar med vilande ersättning har samma studievillkor som övriga studerande, t.ex. när det gäller ansökan om studieplats, beviljande av studiemedel och återbetalning av studielån⁶. Försäkringskassan har inte för avsikt att ändra på denna princip när en person väl kommit i gång med studierna. Men vi ser att unga med aktivitetsersättning ofta behöver större trygghet genom att under en period få prova och se hur det går att studera, för att därefter våga ta det avgörande beslutet om att gå över till att finansiera studierna med studiemedel med allt vad det innebär av återbetalning m.m. Vi tror därför att en inledande prøvotid då hela aktivitetsersättningen betalas ut är mest verkningsfullt.

Konsekvenser om förslaget införs

Genom en inledande prøvotid får den som är osäker på sin förmåga större trygghet i att våga prova att studera. Om studierna inte fungerar blir det mindre krångel, och för den som efter prøvotiden fortsätter att studera handlar det förhoppningsvis om ett långsiktigt mer hållbart beslut.

Om förslaget införs tror vi att fler unga med aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga vågar prova att studera, och därmed förbättrar sina möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Men det är svårt att beräkna hur många fler det kan handla om. I dag utnyttjar färre än 90 personer varje månad möjligheten att studera med vilande ersättning. Även vid en fördubbling rör det sig om relativt få individer. Men för de individer som vill göra ett studieförsök kan den föreslagna regeländringen vara avgörande.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Förslaget bedöms inte öka risken för felaktiga utbetalningar.

---

⁶ Prop. 2005/06:159 Vissa socialförsäkringsfrågor s. 22–23, Promemorian *Ökad trygghet och bättre ekonomiska villkor för personer med aktivitetsersättning som vill försöka arbeta eller studera* S2012/4640/SF, s. 27.

Kostnader

Förvaltningskostnader i miljontal kronor¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Införande	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Räntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Införandekostnader	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5
Handläggning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Löpande kostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa	1,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5

¹⁾ Är i 2014 års prisnivå, har full kostnadstäckning

Införandekostnader

De föreslagna ändringarna kräver omarbetning av Försäkringskassans utbildningar samt av styrande och stödjande dokument som vägledning och processbeskrivning.

Utöver detta tillkommer de kostnader för utveckling av IT-stödet som regeländringarna medför. Kostnaderna uppskattas till mellan 400 000 och 2 100 000 kronor.

Löpande kostnader

Förslaget innebär en marginell höjning av de löpande handläggningskostnaderna, eftersom prövotiden innebär ett nytt handläggningsmoment. Likaså kräver ett ökat antal ärenden att mer tid läggs på handläggning. Med hänsyn till att det bedöms handla om få ärenden, kan dock ökningen antas bli mycket marginell. En fördubbling av antalet personer som studerar med vilande aktivitetsersättning skulle innebära att det som mest handlar om något hundratal personer.

Försäkringskostnader

I den mån förslaget kan påverka försäkringskostnaderna kommer det att handla om ytterst små belopp.

Att aktivitetsersättningen betalas ut den maximalt tre månader långa prövotiden innebär en ökning av försäkringskostnaderna jämfört med i dag då utbetalningen av aktivitetsersättning stoppas månaden efter det att studierna påbörjats.

Förslaget innebär också besparingar till följd av att det uppmuntrar flera att pröva på att studera, och att fler därefter väljer att fortsätta studierna med vilande aktivitetsersättning. En ökning av antalet personer med vilande aktivitetsersättning innebär en minskning av försäkringskostnaderna, eftersom ersättningen inte betalas ut för den del som den försäkrade studerar.

Ikraftträdande

Förslaget föreslås träda i kraft den 1 januari 2016.

Andra som berörs av förslaget

Centrala studiestödsnämnden (CSN) berörs av förslaget eftersom det förväntas leda till att något fler börjar studera och efter den inledande prövotiden kommer att finansiera de fortsatta studierna med studiemedel.

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 36 kap. 10 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

Försäkringskassan får efter ansökan av den försäkrade besluta att hans eller hennes sjukersättning eller aktivitetsersättning i den omfattning som anges i 13–15 §§ ska förklaras vilande när den försäkrade förvärvsarbetar eller studerar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om förmånen fattades. Ett sådant beslut får fattas endast om den försäkrade under minst tolv månader omedelbart dessförinnan har fått sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Försäkringskassan får efter ansökan av den försäkrade besluta att hans eller hennes sjukersättning eller aktivitetsersättning i den omfattning som anges i 13–15 §§ ska förklaras vilande när den försäkrade förvärvsarbetar eller studerar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om förmånen fattades.

Försäkringskassan får efter ansökan av den försäkrade besluta att han eller hon under en period om tjugo-fyra månader får studera högst tre månader (prövotid) utan att aktivitetsersättningen ska vilandeförklaras enligt första stycket.

Beslut enligt första eller andra stycket får fattas endast om den försäkrade under minst tolv månader omedelbart dessförinnan har fått sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

4.3 Gör det möjligt att studera på deltid med partiellt vilande aktivitetsersättning eller sjukersättning

---

Försäkringskassans förslag

Försäkringskassan föreslår att bestämmelsen om att hela sjukersättningen eller aktivitetsersättningen ska förklaras vilande vid studier tas bort. Det gör att det blir möjligt för de försäkrade att studera på deltid, enbart ha den del av ersättningen vilande som motsvarar studiernas omfattning och få resterande del av ersättningen utbetald.

Bakgrund till förslaget

Inledningsvis tog vi fram detta förslag och förslaget om en inledande prövotid för att underlätta för unga med aktivitetsersättning att hitta vägar ut i arbete eller studier. Men när det gäller förslaget om partiellt vilande ersättning vid studier finns ingen anledning att enbart rikta det till en grupp av försäkrade. Den som bestämt sig för att studera med vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning ställs inför samma överväganden om hur studierna slutligen ska finansieras. I vilken mån man klarar av att läsa på heltid eller på deltid är inte heller beroende av om personen får sjukersättning eller aktivitetsersättning. Både den som har sjukersättning och den som har aktivitetsersättning ställs inför samma krångel när hen vill studera på deltid med vilande ersättning.

Så är reglerna i dag

En försäkrad som vill läsa kurser eller hela program som normalt finansieras med studiemedel kan göra det med vilande aktivitetsersättning eller sjukersättning. Vilande sjukersättning och aktivitetsersättning innebär att utbetalningen av ersättningen påverkas under tiden personen arbetar eller studerar, men att rätten till ersättning inte påverkas. Den försäkrade kan när som helst avbryta arbetet eller studierna och återfå utbetalningen av sin ersättning. Men det är inte möjligt att ha partiellt vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning, alltså att studera på deltid och samtidigt få en del av sin ersättning utbetald. Den som studerar med vilande sjukersättning och aktivitetsersättning får ingen utbetalning av sin aktivitetsersättning, oavsett i vilken omfattning hen studerar (36 kap. 12 § SFB). Den som arbetar deltid kan däremot ha partiellt vilande ersättning.

Eftersom det är möjligt att få studiemedel för deltidsstudier verkar det ologiskt att möjligheten att studera med vilande ersättning inte är anpassat till detta.

Överväganden – möjliga nivåer

Även om det numera är möjligt att få studiemedel för deltidsstudier finns vissa begränsningar; det får inte handla om studier som understiger halvtid⁷. Det innebär att en person som vill studera på 25 procent varken kommer att

---

⁷ 3 kap. 5 § studiestödslagen (1999:1395)

kunna finansiera studierna med studiemedel eller med ersättning från Försäkringskassan. För den som vill studera på 25 procent innebär förslaget att den försäkrade kan få någon utbetalning av den sjukersättning eller aktivitetsersättning som hen är beviljad utöver en fjärdedels omfattning. Med dagens regler hade den försäkrade inte fått någon utbetalning.

Förutom att det ska vara möjligt för en person att ha partiellt vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning vid studier ser Försäkringskassan inte att det finns skäl att göra någon särreglering av möjliga nivåer utifrån vad som är möjligt med hänsyn till studiemedel. Den försäkrade får frihet att själv utforska vilket alternativ som passar hen och ansöka om det alternativ som passar bäst.

Konsekvenser om förslaget införs

En övervägande del av personer med sjukersättning eller aktivitetsersättning har hel ersättning. För många kan studier eller arbete på heltid vara ett för alltid onåbart mål, medan deltid under rätta förhållanden kan vara mer rimligt. Om förslaget införs tror vi att fler väljer att studera med vilande ersättning. Därmed förbättras deras möjligheter att på sikt öka sitt deltagande i arbetslivet. I dag väljer knappt 90 personer i månaden att studera med vilande aktivitetsersättning och runt 60 personer med vilande sjukersättning.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Förslaget bedöms inte öka risken för felaktiga utbetalningar.

Kostnader

Förvaltningskostnader i miljontal kronor¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Införande	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Räntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Införandekostnader	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2
Handläggning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Löpande kostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2

¹⁾ Är i 2014 års prisnivå, har full kostnadstäckning

Införandekostnader

De föreslagna ändringarna kräver omarbetning av Försäkringskassans utbildningar samt av styrande och stödjande dokument som vägledning och processbeskrivning.

Utöver detta tillkommer kostnader för utveckling av IT-stödet som regeländringarna medför. Dessa bedöms dock bli förhållandevis låga, uppskattningsvis mellan 300 000 och 1 700 000 kronor.

Löpande kostnader

Förslaget bör innebära att de löpande handläggningskostnaderna ökar ytterst marginellt. Ökningen skulle i så fall bero på att det blir fler ärenden. En fördubbling av antalet som studerar med vilande ersättning motsvarar något hundratal personer i månaden.

Försäkringskostnader

I den mån förslaget kan få påverkan på försäkringskostnaderna kommer det handla om ytterst små ändringar.

I den mån det i dag förekommer att personer studerar på deltid med vilande aktivitetsersättning eller sjukersättning innebär förslaget om partiellt vilande ersättning vid studier en höjning av försäkringskostnaderna. Det beror på att dessa individer i fortsättningen föreslås få en del av sin ersättning utbetald. Enligt dagens regelverk får dessa personer ingen utbetalning.

Förslaget innebär också besparingar, till följd av att det förväntas leda till att något fler väljer att studera med vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning. Om antalet personer med vilande ersättning ökar så minskar försäkringskostnaderna, eftersom ersättningen inte betalas ut för den del då personen studerar.

Ikraftträdande

Förslaget föreslås träda i kraft den 1 januari 2016.

Andra som berörs av förslaget

Centrala studiestödsnämnden (CSN) berörs av förslaget i viss mån eftersom de flesta som studerar finansierar studierna med studiemedel.

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 36 kap. 12, 15 b och 18 a §§ socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

Vilandeförklaring får avse hel sjukersättning eller aktivitetsersättning eller en sådan andel av ersättningen som anges i 33 kap. 9 §. När det bedöms hur stor del av förmånen som ska förklaras vilande ska Försäkringskassan beakta omfattningen av det förvärvsarbete som den försäkrade avser att utföra. *Vid studier ska dock alltid den beviljade förmånen i sin helhet förklaras vilande.*

Vilandeförklaring får avse hel sjukersättning eller aktivitetsersättning eller en sådan andel av ersättningen som anges i 33 kap. 9 §. När det bedöms hur stor del av förmånen som ska förklaras vilande ska Försäkringskassan beakta omfattningen av det förvärvsarbete *eller de studier* som den försäkrade avser att utföra.

15 b §⁸

Om aktivitetsersättning har förklarats vilande enligt 15 § andra stycket och den försäkrade fortfarande förvärvsarbetar eller studerar vid utgången av den period som beslutet om aktivitetsersättning omfattar, ska perioden med aktivitetsersättning förlängas med den tid som motsvarar den återstående tiden för vilandeförklaringen. Förlängningen av aktivitetsersättningen får dock endast avse den del av arbetsförmågan som fortfarande används för förvärvsarbete. *Vid studier ska alltid aktivitetsersättningen förlängas i sin helhet.*

Om aktivitetsersättning har förklarats vilande enligt 15 § andra stycket och den försäkrade fortfarande förvärvsarbetar eller studerar vid utgången av den period som beslutet om aktivitetsersättning omfattar, ska perioden med aktivitetsersättning förlängas med den tid som motsvarar den återstående tiden för vilandeförklaringen. Förlängningen av aktivitetsersättningen får dock endast avse den del av arbetsförmågan som fortfarande används för förvärvsarbete *eller studier.*

---

⁸ Senaste lydelse 2012:933.

18 a §⁹

När tiden för ett beslut om vilandeförklaring av aktivitetsersättning har löpt ut eller beslutet har upphävts enligt 16 § lämnas aktivitetsersättning för en period om tre månader i den omfattning som ersättningen tidigare var förklarad vilande. Ersättningen lämnas utan någon ny prövning av i vilken mån arbetsförmågan är nedsatt. Ersättning lämnas inte till en försäkrad till den del denne förvärvsarbetar eller *till en försäkrad som studerar.*

När tiden för ett beslut om vilandeförklaring av aktivitetsersättning har löpt ut eller beslutet har upphävts enligt 16 § lämnas aktivitetsersättning för en period om tre månader i den omfattning som ersättningen tidigare var förklarad vilande. Ersättningen lämnas utan någon ny prövning av i vilken mån arbetsförmågan är nedsatt. Ersättning lämnas inte till en försäkrad till den del denne förvärvsarbetar *eller studerar.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

---

⁹ Senaste lydelse 2012:933.

5 Sjukersättning

5.1 Större flexibilitet vid uppföljning av sjukersättningar

Försäkringskassans förslag

Försäkringskassan föreslår att bestämmelsen om förnyad utredning (33 kap. 17 § SFB) ändras på följande sätt:

- lagkravet ska handla om *uppföljning* i stället för *utredning* av arbetsförmågan och Försäkringskassan ges större utrymme i att välja hur uppföljningarna ska utformas
- kravet på att Försäkringskassan ska *besluta* om tidpunkten för uppföljningen tas bort.

Bakgrund till förslaget

Så ser reglerna ut i dag

Förnyad utredning är en utredning av arbetsförmågan som enligt 33 kap. 17 § SFB ska göras i ärenden där sjukersättning har beviljats enligt regelverket i dess lydelse från och med 1 juli 2008. Försäkringskassan ska besluta att en utredning ska göras senast inom tre år från beslutet om sjukersättning och därefter löpande senast inom tre år efter föregående utredning.

Endast personer som fyllt 60 år när man beslutar om en tidpunkt för förnyad utredning får undantas från kravet på förnyad utredning.

Huvudsyftet med förnyad utredning är att stödja dem som har förutsättningar att antingen få, återfå eller öka sin arbetsförmåga. Försäkringskassan ska dels utreda om det behövs rehabiliteringsinsatser och dels informera om Försäkringskassans samordningsansvar samt om möjligheten till vilande sjukersättning. Utredningarna bidrar även till att stärka försäkringens legitimitet, i och med att även personer med sjukersättning kontinuerligt får sin arbetsförmåga utredd.

Utredningarna skapar oro

Eftersom utredningen ska uppfylla två motstridiga syften – dels efterkontroll (utredning av arbetsförmågan) och dels stöd i återgång i arbete – blir förutsättningarna för ett ömsesidigt givande möte dåliga. Dessa personer har svårt att förstå syftet med utredningen och många känner sig misstänkliggjorda. Enbart informationen i beslutsbrevet om att Försäkringskassan en viss bestämd tidpunkt kommer att göra en uppföljning av arbetsförmågan skapar oro och frågor hos dessa människor.

Utredningarna är resurskrävande

I december 2013 hade cirka 98 000 personer sjukersättning enligt regelverket från och med 1 juli 2008. I år ska 18 250 förnyade utredningar göras och under 2015 handlar det om 26 500 utredningar. För en person som får sjukersättning det år hen fyller 30 år kan det handla om sammantaget närmare 10 förnyade utredningar som ska göras under tiden med sjukersättning.

Bestämmelsen om förnyad utredning ställer högre krav på utredning än vad vi ser som motiverat. Av förarbetsuttalanden framgår exempelvis att enbart ett telefonsamtal inte räcker. För att leva upp till lagkraven krävs i samtliga ärenden en manuell genomgång av uppgifter i våra system, normalt kombinerat med utredning tillsammans med den försäkrade. De förnyade utredningarna är dessutom mycket resurskrävande: 18 000 utredningar beräknas i arbetsinsats i dag kräva cirka 26 årsarbetare och de 26 500 utredningarna som är planerade för 2015 kräver 37 årsarbetare.

Få återfår arbetsförmågan efter beslut om sjukersättning

Det är inte många förnyade utredningar som leder till att den försäkrade återfår sin arbetsförmåga eller får ändrad grad av ersättning. Sedan de första förnyade utredningarna började göras sommaren 2011 har ändringsgraden legat på under 2 procent¹⁰. Det finns inte heller några indikationer på att andelen personer som återfår sin arbetsförmåga efter beslut om sjukersättning skulle vara annat än mycket liten. Cirka 0,7 procent av alla med sjukersättning enligt regelverket efter juli 2008 utnyttjar årligen möjligheten att arbeta eller studera med vilande sjukersättning. Uppföljningar av avslutade kontrollutredningar visar att färre än 50 ärenden per år handlar om personer som fått sjukersättning efter juli 2008.

Konsekvenser om förslaget införs**Uppföljningarna kan göras på ett mer behovsanpassat och effektivt sätt**

Vi är övertygade om att vi kan uppnå de syften som de förnyade utredningarna är tänkta att uppfylla genom att använda oss av andra metoder än hur vi tolkar att bestämmelsen om förnyad utredning och förarbetsuttalanden tillåter oss att göra i dag – och det utan att de försäkrade får sämre möjligheter att ta tillvara en förbättrad arbetsförmåga eller att riskerna för felaktiga utbetalningar ökar. Vi tror att vi genom ett annat arbetssätt även kan minska de försäkrades oro inför utredningen. Vi vill få utrymme att utforma uppföljningarna på det sätt som bäst överensstämmer med behoven av uppföljning. Vi ser lagändringen som en förutsättning för att kunna arbeta med uppföljningar på ett mer behovsanpassat och effektivt sätt, och vi arbetar parallellt med att ta fram en ny modell för uppföljningarna.

---

¹⁰ Med ändring menas att den försäkrade fått högre eller lägre grad av sjukersättning eller att hen vid tidpunkten för utredningen arbetade med vilande sjukersättning eller ansökte om att få göra det.

Vilka andra ändringar bör göras?

Förutsatt att vi genom lagändringen får det ökade utrymmet för att utforma uppföljningarna som vi önskar, ser vi inte att tidsintervallen för utredningarna behöver ändras. Däremot bör bestämmelsen ändras så att man slopar kravet på att Försäkringskassan ska *besluta* om tidpunkten om förnyad utredning. Då kan vi i beslutsbrevet om beviljad sjukersättning lämna mer allmän information om att Försäkringskassan kontinuerligt följer upp beviljade ersättningar, i stället för som i dag informera om att Försäkringskassan vid en bestämd tidpunkt kommer att utreda personens arbetsförmåga på nytt. Det har visat sig att informationen i beslutsbrevet i dag skapar oro och frågor.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Förslaget är utformat så att riskerna för felaktiga utbetalningar inte ska öka. Förslaget är tänkt att genomföras parallellt med framtagandet av en långt mer effektiv och träffsäker modell för uppföljningar där urval för fördjupad utredning sker efter en riskprofil. Genom smartare urvalssystem räknar vi med att med hjälp av färre resurser kunna identifiera arbetsförmåga i samma omfattning som i dag, eller i högre.

Kostnader

Förvaltningskostnader i miljontal kronor¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Införande	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Räntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Införandekostnader	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5
Handläggning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Löpande kostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5

¹⁾ Är i 2014 års prisnivå, har full kostnadstäckning

Införandekostnader

Förslaget innebär en initial kostnad för metodutveckling och metodstöd och för att ändra i styr- och stöddokument. Förslaget kan genomföras inom ramen för det befintliga IT-stödet, men viss anpassning kommer behövas för att underlätta hanteringen.

Löpande kostnader

Förslaget är tänkt att gå hand i hand med framtagandet av en ny och mer effektiv och träffsäker modell för uppföljningar. Den nya tilltänkta modellen kommer att innebära en avsevärd sänkning av de löpande handläggningskostnaderna jämfört med när de förnyade utredningarna görs enligt nuvarande krav och metodbeskrivning. 18 000 förnyade utredningar beräknas i arbetsinsats i dag kräva cirka 26 årsarbetare, de 26 500 utredningarna som är

planerade för 2015 kräver 37 årsarbetare. En alternativ modell för förnyade utredningar skulle utifrån 2015 års volymer kunna innebära en besparing på fler än 20 årsarbetare. En förutsättning är dock att urvalsprocessen för vilka ärenden som kräver mer omfattande utredning blir tillräckligt träffsäker och kan göras maskinellt samt att informationsutskick används i större omfattning i stället för uppföljning via personlig kontakt.

Försäkringskostnader

Förslaget har på sin höjd en marginell påverkan på försäkringskostnaderna. Förslaget har ingen verkan på beviljandefrekvensen av sjukersättning, men har koppling till andelen ärenden där ersättningen ändras efter beviljandet. Förslaget är tänkt att genomföras parallellt med framtagandet av en ny och mer behovsanpassad och effektiv modell för uppföljningar. Ett effektivare uppföljningssystem kan leda till att Försäkringskassan i något fler ärenden upptäcker att personen faktiskt har arbetsförmåga (och då upphör utbetalningen av sjukersättning). Samtidigt kan det även leda till att det i fler ärenden visar sig att personen faktiskt har rätt till högre grad av ersättning.

Ikraftträdande

Förslaget kan införas så snart som möjligt.

Andra som berörs av förslaget

Förslaget berör inte andra myndigheter och påverkar inte de administrativa kostnaderna för företag och arbetsgivare.

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 33 kap. 17 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §

Försäkringskassan ska *i samband med* beslut om sjukersättning *besluta att en ny utredning av den försäkrades arbetsförmåga ska göras efter viss tid, dock senast inom tre år från beslutet.* Efter en sådan *utredning* ska Försäkringskassan, så länge rätt till sjukersättning *föreligger, besluta att ytterligare utredning av arbetsförmågan ska göras efter viss tid, dock senast inom tre år från det att föregående utredning slutfördes.*

Om den försäkrade har fyllt 60 år behöver *beslut om ny utredning inte fattas.*

Försäkringskassan ska *senast inom tre år från* beslut om sjukersättning *göra en uppföljning av den försäkrades arbetsförmåga.* Efter en sådan *uppföljning* ska Försäkringskassan, så länge rätt till sjukersättning finns, senast inom tre år från det att föregående uppföljning slutfördes *göra ytterligare uppföljning av den försäkrades arbetsförmåga.*

Om den försäkrade har fyllt 60 år behöver *någon uppföljning inte göras.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

6 Boendetillägg

6.1 Förenkla beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten för boendetillägg

---

Försäkringskassans förslag

Försäkringskassan föreslår att den bidragsgrundande inkomsten *alltid* ska beräknas utifrån de förhållanden som gäller den första dagen i en månad som någon får en bidragsgrundande förmån. Samma sak ska gälla andelsberäkningen av boendetillägget.

Bakgrund till förslaget

Boendetillägg är en förmån som är enkel för människor att ansöka om, men det är väldigt svårt att förutse hur mycket ersättning de kommer att få från månad till månad. Det hänger samman med dels hur en försäkrads bidragsgrundande inkomst (BGI) beräknas och dels hur omfattningen på boendetillägget fastställs.

BGI beräknas utifrån den försäkrades bidragsgrundande förmåner och eventuella livränta. Enligt 103 d kap. 5 § SFB ska beräkningen göras utifrån förhållandena den första dagen som en försäkrad får någon av de bidragsgrundande förmånerna sjukpenning, rehabiliteringspenning eller aktivitetsstöd. Om en försäkrads BGI överstiger 58 400 kr per år minskas boendetillägget. Nivån på de bidragsgrundande förmånerna (hel, halv, osv.) är också viktig, eftersom den styr omfattningen på det boendetillägg som ska betalas ut. Eftersom de bidragsgrundande förmånerna alla är förmåner som beviljas dag för dag, kan nivån komma att ändras flera gånger per månad. Teoretiskt kan även den maximala ersättningen per dag ändras flera gånger per månad, men det är mindre vanligt i praktiken. Sådana ändringar faller under 103 e kap. 4 § SFB, som säger att när något inträffar som påverkar boendetilläggets storlek ska inte boendetillägget ändras förrän månaden efter. Samma paragraf föreskriver att om flera ändringar av samma slag har skett i en månad, så ska Försäkringskassan endast beakta den senaste ändringen.

Dessa bestämmelser innebär alltså att den sista ändringen av en bidragsgrundande förmån i exempelvis mars styr beräkningen av boendetillägget i april. Om den försäkrades sjukpenning t.ex. sänks från hel till halv den 25 mars, får hen halvt boendetillägg i april, även om sjukpenningnivån ändras till hel igen fr.o.m. den 1 april. På grund av 103 e kap. 5 § SFB betalas dessutom ersättningen för april månad inte ut till den försäkrade förrän i maj.

Effekten av de nuvarande reglerna för de försäkrade

De flesta som ansöker om boendetillägg kan inte förväntas ha den detaljkunskap om förmånen som krävs för att förstå att en ändring av de bidragsgrundande förmånerna som skedde i slutet av mars styr vilken ersättning de får i maj. Eftersom BGI dessutom beräknas helt på förmåner som admin-

istreras av Försäkringskassan sker omräkningen av boendetillägget nästan helt utan inblick från den försäkrade. Kopplingen mellan den förändring som skett för två månader sedan och den ersättning som den försäkrade får blir därmed väldigt svag.

Effekten av de nuvarande reglerna för Försäkringskassan

Bestämmelserna om när ändrade förhållanden ska påverka boendetillägget gör handläggningen komplicerad och tidsödande, eftersom Försäkringskassans handläggare varje månad måste utreda vilka förändringar av de bidragsgrundande förmånerna som påverkar beräkningen av boendetillägget.

Denna utredning är dessutom bara en av flera grundliga kontroller som måste upprepas varje månad för att säkerställa att den som har rätt till förmånen fortfarande har rätt till den, och för att storleken på tillägget som betalas ut ska bli korrekt.

Konsekvenser om förslaget införs

Om förslaget införs så blir den försäkrades BGI mer aktuell än med de nuvarande reglerna, där ändringar som uppstått månaden före påverkar beräkningen av boendetillägget månaden efter.

Det blir även mycket enklare att förklara vilka förhållanden som har påverkat tillägget. Anledningen är att det i praktiken endast blir ändringar som sker dag 1 i en månad som kommer att påverka den försäkrades BGI eller andelsberäkningen av boendetillägget.

Förslaget innebär vidare att vissa ändringar av de bidragsgrundande inkomsterna som enligt nuvarande regler skulle påverka en försäkrads boendetillägg inte längre kommer att göra det. Däremot kommer sådana ändringar som i dag inte hade påverkat boendetillägget i vissa fall att göra det om förslaget genomförs. Det statistiska underlag som Försäkringskassan har tagit fram visar att cirka hälften av dem som påverkas av förslaget skulle få något mer boendetillägg än i dag och cirka hälften skulle få något mindre. Det är dessutom bara i undantagsfall som det blir mer än en månad som påverkas. De ekonomiska konsekvenserna för förvaltningskostnaderna blir därmed nära noll.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Förslaget tar bort ett av de krångligare momenten i handläggningen, nämligen att utreda vilka ändringar av de bidragsgrundande förmånerna som påverkar beräkningen av boendetillägget för en enskild månad. Det minskade krånglet bör kunna bidra till att risken för felaktiga utbetalningar minskar något.

Kostnader

Förvaltningskostnader i miljontal kronor¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Införande	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Räntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Införandekostnader	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Handläggning	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,7
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Löpande kostnader	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,7
Summa	0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,6

¹⁾ Är i 2014 års prisnivå, har full kostnadstäckning

Införandekostnader

Vi bedömer att ingen IT-utveckling kommer att behövas med anledning av förslaget. Införandekostnaderna för IT-utveckling beräknas därför till noll kronor.

Kostnaden för att ändra styrande dokument, utbilda handläggare m.m. beräknas bli mellan 50 000 och 100 000 kronor och bedöms bli samma oavsett om ett eller båda av förslagen om boendetillägg i denna katalog genomförs.

Löpande kostnader

Förslaget innebär att två arbetsmoment i produktionsprocessen för boendetillägg kan förenklas och bli mindre tidskrävande. Förenklningarna uppstår när Försäkringskassan ska bedöma om en försäkrad har fortsatt rätt till boendetillägg efter den första beviljade månaden, samt vilka bidragsgrundande förmåner som då ska ligga till grund för beräkning av BGI:n och andelsberäkningen av boendetillägget. Det är mycket svårbedömt hur mycket mindre tid dessa arbetsmoment skulle kunna förväntas ta i genomsnitt. Om tiden skulle kunna minska med sammanlagt en halv minut, skulle antalet årsarbetare som behövs för att handlägga boendetillägg dock minska med 0,2 årsarbetare.

Förslaget påverkar inte kostnaderna för drift och underhåll av IT-system eller porto.

Försäkringskostnader

Försäkringskassan har analyserat utbetalningarna av boendetillägg under en tolv månadersperiod (september 2013–augusti 2014). Vi bedömer att den aktuella perioden är representativ för både det nuvarande och det framtida antalet mottagare och utbetalningar. Analysen visar att 7–8 procent av dem som får boendetillägg kan komma att påverkas av förslaget, vilket motsvarar cirka 300 personer per år. Analysen visar vidare att cirka hälften av dem som påverkas av förslaget kan förväntas få högre boendetillägg och cirka hälften kan förväntas få lägre boendetillägg. Förslaget kommer dessutom endast i undantagsfall att påverka ersättningen för mer än en månad. Det har

inte gått att göra exakta beräkningar av hur mycket mer eller mindre boendetillägg som skulle betalas ut, men utifrån de förväntade effekterna av förslaget gör Försäkringskassan bedömningen att förslaget kommer att vara i princip kostnadsneutralt.

Ikraftträdande

Förslaget föreslås träda i kraft den 1 januari 2016.

Andra som berörs av förslaget

Försäkringskassan bedömer att förslaget inte får några konsekvenser för andra myndigheter, företag osv.

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 103 d kap. 5 § och 103 e kap. 4 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

103 d kap. 5 §¹¹

När det gäller boendetillägg avses med bidragsgrundande inkomst den inkomst enligt 6 § för år räknat, som den försäkrade kan antas komma att få under den närmaste tiden.

Beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten ska göras utifrån förhållandena den första dagen som sådan ersättning lämnas som enligt 103 c kap. 4 och 7 §§ kan ge rätt till boendetillägg. Om denna ersättning inte lämnas som hel förmån ska inkomsten beräknas som om hel förmån lämnas.

Beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten ska göras *varje månad* utifrån förhållandena den första dagen *i månaden* som sådan ersättning lämnas som enligt 103 c kap. 4 och 7 §§ kan ge rätt till boendetillägg. Om denna ersättning inte lämnas som hel förmån ska inkomsten beräknas som om hel förmån lämnas.

---

¹¹ Senaste lydelse 2011:1513.

103 e kap. 4 §¹²

En ändring av boendetillägget ska gälla från och med månaden efter den månad då anledningen till ändringen har uppkommit. Om ändringar av samma slag har skett flera gånger under månaden ska endast den senaste ändringen beaktas. *Gäller det höjning av tillägget ska även 103 c kap. 7 § beaktas.*

En ändring av boendetillägget ska gälla från och med månaden efter den månad då anledningen till ändringen har uppkommit. Om ändringar av samma slag har skett flera gånger under månaden ska endast den senaste ändringen beaktas.

Ovanstående gäller inte när boendetillägget ska ändras på grund av

- 1. en ändring av de förmåner som anges i 103 c kap. 4 §,*
- 2. en ändring av den bidragsgrundande inkomsten enligt 103 d kap. 6 §.*

I dessa fall ska boendetillägget ändras från och med samma månad som den bidragsgrundande inkomsten ska räknas om enligt 103 d kap. 5 §.

Om ändringen av boendetillägget gäller höjning av tillägget ska även 103 c kap. 7 § beaktas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

---

¹² Senaste lydelse 2011:1513.

7 Arbetsskadeersättning

7.1 Försäkrade som på grund av arbetsskada söker tandvård utomlands

---

Försäkringskassans förslag

Försäkringskassan föreslår att det görs en ändring i 40 kap. 11 § SFB genom att *sjukvård utomlands* läggs till som en ny förmån.

Bakgrund till förslaget

Effekten av nuvarande regler för de försäkrade

Den som råkar ut för en arbetsskada kan få ersättning från arbetsskadeförsäkringen för kostnader för sjukvårdsersättning i form av sjukvård utomlands, tandvård och särskilda hjälpmedel. Anledningen är att man har bedömt att dessa kostnader inte har ersatts i tillräcklig utsträckning av den övriga sjukförsäkringen.

Däremot kan den som måste söka tandvård utomlands på grund av antingen en skada på tänderna i samband med arbete eller en tidigare skada på tänderna inte få ersättning från arbetsskadeförsäkringen, trots att kostnaden är föranledd av en arbetsskada. Anledningen är att bestämmelsen i 40 kap. 12 § SFB innebär att den som har en godkänd arbetsskada kan få ersättning för tandvård om den ges av en vårdgivare vars vård kan ge rätt till ersättning enligt lagen om statligt tandvårdsstöd. Då måste vårdgivaren vara ansluten till Försäkringskassans elektroniska system för tandvårdsstöd.

Eftersom de utländska vårdgivarna inte är anslutna till Försäkringskassans elektroniska system för tandvårdsstöd kan de försäkrade inte få ersättning från arbetsskadeförsäkringen för sina tandvårdskostnader.

Att inte kunna få ersättning för tandvård utomlands skapar frustration hos de försäkrade. Det är ett känt problem på arbetsskadeenheterna sedan flera år.

Möjlighet till ersättning enligt EU:s regelverk

Det finns dock möjlighet till ersättning för tandvård utomlands enligt EU:s regelverk. Enligt det kan den försäkrade ha rätt till ersättning om någon av dessa förutsättningar är uppfylld:

- om vårdlandets regler och taxor ger en sådan rätt (förordningsvården)
- om motsvarande tandvård hade bekostats av det allmänna i Sverige om den hade getts här (enligt EUF-fördraget och sedan den 1 oktober med stöd av ersättningslagen).

Här krävs alltså inte att vårdgivaren är ansluten till Försäkringskassans elektroniska system för tandvårdsstöd. I sådana fall kan det röra sig om att arbetsskadeförsäkringen kan ersätta en överskjutande kostnad som motsvarar den egenavgift som de försäkrade ändå har.

Överväganden till förslaget

Av 40 kap. 12 § SFB framgår att ersättning enligt 11 § första stycket 2 endast lämnas för tandvård som ges av en vårdgivare vars vård kan berättiga till ersättning enligt lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd. För att en vårdgivare ska kunna få ersättning enligt denna lag krävs, enligt 3 kap. 1 § att vårdgivaren är ansluten till Försäkringskassans elektroniska system för statligt tandvårdsstöd. Det innebär att arbetsskadeersättning inte kan betalas ut för tandvård utomlands om vårdgivaren inte är ansluten till det svenska systemet. Det är svårt att komma runt kravet att tandläkaren ska vara ansluten till systemet för statligt tandvårdsstöd.

Sverige har ingått konventioner eller överenskommelser om sjukvårdsförmåner

med länder utanför EU/EES-området. Dessa konventioner ger dock inte rätt till ersättning för tandvård. För att det skulle vara möjligt att få ersättning för tandvård utanför EU/EES måste det alltså finnas en överenskommelse mellan Sverige och det andra landet.

Tillägget i 40 kap. 11 § SFB innebär, liksom punkten 1 sjukvård utomlands, att arbetsskadelagstiftningen kan ge rätt till ett överskjutande belopp i förhållande till det som

EUF-fördraget och ersättningslagen ersätter. För närvarande kan dock ersättning för tandvård i tredje land inte ges.

Försäkringskassan föreslår därför att tandvård utomlands införs som en egen förmån vid arbetsskada och att det inte ställs samma krav som för tandvård i Sverige. Det skulle innebära att försäkrade skulle kunna få ersättning för kostnader för tandvård utomlands som beror på en arbetsskada. Det vill säga att prövningen ska göras på motsvarande sätt som för tandvård inom riket, med den skillnaden att tandläkarna inte behöver vara anslutna till Försäkringskassans elektroniska system för statligt tandvårdsstöd.

Konsekvenser om förslaget införs

Konsekvenser för de försäkrade

Den blir enklare och tryggare för den försäkrade om det också går att få ersättning för tandvård utomlands. Det är inte många försäkrade som skulle omfattas av den föreslagna regelförenklingen, men en ändring av den aktuella bestämmelsen skulle skapa stor nytta för den som på grund av en arbetsskada får kostnader för tandvård utomlands.

Konsekvenser för Försäkringskassan

Det skulle vara enkelt att införa handläggning av tandvård utomlands eftersom det redan finns en snarlik förmån, sjukvård utomlands.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Risken för felaktiga utbetalningar bedöms vara *liten*.

Handläggningen av tandvård utomlands går att jämföra med både handläggningen av tandvård i Sverige och av sjukvård utomlands. Vid de årliga riskanalyser som gjorts har det inte identifierats att det finns risker för felutbetalningar specifikt för förmånerna tandvård i Sverige eller sjukvård utomlands som skulle medföra någon riskvärdering. Det innebär att det går att göra motsvarande riskbedömning för tandvård utomlands.

Kostnader

Förvaltningskostnader i miljontal kronor¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Införande	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Räntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Införandekostnader	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4
Handläggning	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	1,0
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Löpande kostnader	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	1,0
Summa	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	1,4

¹⁾ År i 2014 års prisnivå, har full kostnadstäckning

Införandekostnader

Införandekostnaden bedöms vara *liten*.

Ersättning för tandvård och sjukvård utomlands är förmåner vid arbets-skada. Den handläggning som finns i de ärendena täcker in den handläggning som skulle göras i ärenden om tandvård utomlands.

Det skulle bara behövas en mycket liten IT-utveckling i form av en mindre ändring i statistiksystemet Statistik arbetsskador. Det behöver bara läggas till ett nytt ärendeslag, Tandvård utomlands. Tandvård utomlands kan inrymmas i redan befintligt typärende i ÄHS och därför bedöms att det inte påverkar ÄHS.

Utbetalning av ersättning kan göras via Agresso som redan används för utbetalning av sjukvårdsersättningar som tandvård och sjukvård utomlands.

Det skulle behöva göras smärre skrivningsändringar i olika produkter som vägledningar, produktionsprocesser, faktablad och information på Försäkringskassans webbplats. Vi bedömer inte att det skulle behövas några specifika utbildningsinsatser.

Löpande kostnader

Kostnadsökningen för handläggningen bedöms vara *liten*.

Antalet ärenden som gäller ansökan om ersättning för tandvård utomland uppskattas till mellan 20 och 200 ärenden per år. Se volymberäkningen under rubriken *Försäkringskostnader*.

Antalet beräknade ärenden har lagts in i kalkylen för produktionsprocessen för arbetsskador för att kunna uppskatta vilka resurser som skulle krävas i handläggningen. Typärende 4, Tandvård, har använts eftersom det inte skulle vara några större skillnader i handläggningen av tandvård utomlands i förhållande till tandvård i Sverige.

Beräkningen i kalkylen ger följande resursåtgång:

- 20 ärenden per år = 0,1 årsarbetare
- 50 ärenden per år = 0,2 årsarbetare
- 200 ärenden per år = 1 årsarbetare.

Övriga kostnader bedöms som marginella eftersom det handlar om så få ärenden.

Försäkringskostnader

Den ökade försäkringskostnaden är *liten*.

Det är svårt att uppskatta exakt hur många personer som får tandvård utomlands på grund av en arbetsskada och som skulle söka ersättning för detta från arbetsskadeförsäkringen. Dessutom kan man med stöd av EU-bestämmelserna få ersättning från Sverige för tandvård inom EU. I sådana fall kan det röra sig om att arbetsskadeförsäkringen kan ersätta en överskjutande kostnad som motsvarar den egenavgift som de försäkrade ändå har.

En jämförelse har gjorts med arbetsskadeförmånen sjukvård utomlands, där det under 2013 avslutades totalt 46 ärenden. För att kunna uppskatta beviljandefrekvensen har en jämförelse gjorts med arbetsskadeförmånen tandvård (i Sverige) där beviljandefrekvensen under 2013 var 87 procent. Försäkringskostnaden är mycket svår att uppskatta och har schablonberäknats till 1 000 kr per ärende. Nedan redovisas volymen ärenden och försäkringskostnad med ett konfidensintervall.

<i>Lägsta nivå</i>	<i>Medelnivå</i>	<i>Högsta nivå</i>
Bifall 20 ärenden	Bifall 50 ärenden	Bifall 200 ärenden
200 kr/ärende	1 000 kr/ärende	3 000 kr/ärende
Total kostnad 4 000 kr	Total kostnad 50 000 kr	Total kostnad 600 000 kr

Anslagsbelastningen för arbetsskadeersättningar m.m. beräknas bli 3 561 miljoner kronor för 2014. En beräknad kostnadsökning för tandvård utomlands har därför en marginell påverkan på anslagsbelastningen.

Ikraftträdande

Förslaget föreslås träda i kraft den 1 januari 2016.

Andra som berörs av förslaget

Försäkringskassan bedömer att förslaget inte får några konsekvenser för andra myndigheter, företag osv.

Författningsförslag**Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken**

Härigenom föreskrivs att 40 kap. 11 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

I den utsträckning som ersättning inte lämnas enligt 2 och 3 §§, ersätter arbetsskadeförsäkringen nödvändiga kostnader för

1. sjukvård utomlands,
2. tandvård och,
3. särskilda hjälpmedel

I den utsträckning som ersättning inte lämnas enligt 2 och 3 §§, ersätter arbetsskadeförsäkringen nödvändiga kostnader för

1. sjukvård utomlands,
2. tandvård
3. tandvård utomlands och,
4. särskilda hjälpmedel

Som kostnader räknas även nödvändiga utgifter för resor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

8 Närståendepenning

8.1 Möjlighet för fler än en person att få närståendepenning för samma tid

---

Försäkringskassans förslag

Försäkringskassan föreslår att 47 kap. 6 § SFB, som reglerar att närståendepenning inte får lämnas till fler än en vårdare för samma tid när de vårdar en svårt sjuk närstående, ändras på så sätt att närståendepenning får lämnas till upp till tre vårdare för samma tid.

Bakgrund till förslaget

Närståendepenning kan i dag inte betalas ut för samma tid till fler än en person som vårdar en svårt sjuk närstående. Lagstiftningen är varken krånglig eller otydlig på den här punkten. Problemet är att endast en vårdare i taget har möjlighet att med ersättning från närståendepenning vara på plats hos en närstående som är svårt sjuk. Försäkringskassan får in en del synpunkter från vårdare som hade önskat att det hade funnits möjlighet för fler personer att vara med och vårda sin svårt sjuka närstående. Vi bedömer att det skulle handla om mycket korta perioder när flera vårdare tar ut närståendepenning för samma tid, eftersom det handlar om vård i särskilt kritiska situationer.

Syftet med närståendepenningen är att närstående personer ska ha möjlighet att vara tillsammans i en sådan svår situation som ett allvarligt sjukdomstillstånd innebär. En närstående behöver inte vara en anhörig, utan kan vara en vän eller granne. För vårdaren är det betydelsefullt att vara nära den svårt sjuke och ge det stöd och den tillsyn som hen behöver. För den sjuke är det en viktig trygghetsfråga.

En närståendes vårdinsatser antas i första hand koncentreras till tillsyn och omvårdnad. Ett av villkoren för närståendepenning, att vård ges till en svårt sjuk närstående, anses alltså redan uppfyllt genom samvaron mellan vårdaren och den sjuke.

Dagar med närståendepenning är knutna till den som vårdas och är högst 100 stycken under en persons livstid.

I dag är antalet utbetalda dagar med närståendepenning per svårt sjuk lågt i relation till hur många dagar man som högst kan få närståendepenning för. I 50 procent av fallen betalas närståendepenning ut för färre än åtta dagar. Det beror med största sannolikhet på att det viktigaste kriteriet för att få närståendepenning, att en närstående ska vara svårt sjuk, handlar om kritiska lägen som i de flesta fall innebär relativt korta perioder.

Konsekvenser om förslaget införs

Om förslaget införs tror vi att en svårt sjuk person i ett kritiskt läge kommer att känna större trygghet om hen kan samla flera närstående samtidigt. För personer som vårdar en svårt sjuk närstående är det viktigt att ha möjlighet att vara tillsammans i en sådan svår situation.

I dag vårdas de flesta svårt sjuka personer av endast en närstående. Det kommer förmodligen fortsätta att vara så även om reglerna ändras.

Men när en svårt sjuk person vårdas av fler än en närstående samtidigt kommer det sannolikt att ske under en begränsad period. Det kan till exempel vara så att en vårdare har huvudansvaret för vården och att ytterligare en vårdare ansluter när läget är extra kritiskt.

Det kan också vara så att vårdarens arbetssituation begränsar möjligheten att ta ledigt för att vårda en svårt sjuk närstående under en längre sammanhängande period. Det gör troligen att närstående i högre grad turas om att vårda snarare än vårdar samtidigt, i alla fall om det gäller en längre tid.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Risken för felaktiga utbetalningar bedöms vara *liten*.

Risken att närståendepenning betalas ut till fler vårdare än vad förslaget tillåter är mycket liten. Det finns redan i dag en rutin som innebär att Försäkringskassan kontrollerar alla ärenden om två eller fler vårdare ansöker om närståendepenning för samma tid. Om förslaget träder i kraft kommer rutinen att finnas kvar men då i stället innebära kontroll av om fler än tre vårdare ansöker om närståendepenning för samma tid.

Kostnader

Förvaltningskostnader i miljontal kronor¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Införande	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Räntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Införandekostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Handläggning	2,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	21,8
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Löpande kostnader	2,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	21,8
Summa	2,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	21,8

¹⁾ Är i 2014 års prisnivå, har full kostnadstäckning

Införandekostnader

Införandekostnaden bedöms som liten. Ingen särskild utbildningsinsats kommer att behövas och ingen särskild informationsinsats är planerad. Mindre ändringar i vägledningen för närståendepenning behöver göras, liksom i informationen på Försäkringskassans webbplats.

Förslaget kräver inte någon IT-utveckling. Det innebär att det inte blir några kostnader för det om förslaget genomförs.

Löpande kostnader

Om vi antar att förslaget kan leda till att varje svårt sjuk person vårdas av fler än en närstående samtidigt, så kommer antalet vårdare att öka och därmed antalet ansökningar. År 2013 vårdades 12 544 svårt sjuka av en närstående som fick närståendepenning. Det innebär att det potentiellt kan tillkomma 12 544 ansökningar om närståendepenning vid en lagändring. Det innebär en kostnad för handläggning av ansökningar på upp till fyra miljoner kronor per år.

Försäkringskostnader

Om vi antar att förslaget leder till att varje svårt sjuk person vårdas av fler än en närstående samtidigt under en kortare period, till exempel under en dag, så kommer belastningen på anslaget att öka med cirka 10 miljoner kronor per år.

År 2015 är prognosen att 176 miljoner kronor kommer att betalas ut i närståendepenning. Sedan 2010 har den totala utgiften för närståendepenning ökat med i genomsnitt 15 miljoner kronor per år.

Det bör finnas en begränsning av hur många vårdare som kan få närståendepenning samtidigt för att inte riskera att kostnaden för närståendepenning ska öka för mycket.

Ikraftträdande

Förslaget föreslås träda i kraft den 1 juli 2015.

Andra som berörs av förslaget

Försäkringskassan bedömer att förslaget inte får några konsekvenser för andra myndigheter eller företag.

Författningsförslag**Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken**

Härigenom föreskrivs att 47 kap. 6 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Närståendepenning för vård av en person får *inte* lämnas till *flera* vårdare för samma tid.

Närståendepenning för vård av en person får lämnas till *högst tre* vårdare för samma tid.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2015.

Utgiftsområde 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn

9 Tillfällig föräldrapenning

9.1 Tillfällig föräldrapenning när någon tar hand om ett sjukt barn och föräldrarna går en kurs

---

Försäkringskassans förslag

Försäkringskassan föreslår att en annan person än föräldrarna ska kunna få tillfällig föräldrapenning om han eller hon vårdar barn enligt 13 kap. 16 § 1 och 2 SFB samtidigt som föräldrarna besöker en institution eller deltar i en kurs som ordnas av sjukvårdshuvudman i syfte att lära sig vårda barnet enligt 13 kap. 20 § SFB. Vi vill även att det ska vara möjligt för den andra personen att kunna få ersättning när en förälder är sjuk under samma tid som en annan eller de andra föräldrarna får ersättning för att delta i kursen. (Detta är under förutsättning att förslaget från november 2012 genomförs.)

Bakgrund till förslaget

En förälder till ett sjukt eller funktionshindrat barn som inte har fyllt 12 år har rätt till tillfällig föräldrapenning när hen behöver avstå från arbete för att

- besöka en institution för att lära sig vårda barnet
- delta i en kurs anordnad av en sjukvårdshuvudman för att lära sig vårda barnet.

Med de nuvarande reglerna kan flera föräldrar inte få tillfällig föräldrapenning för samma barn och tid för att besöka en institution eller gå en kurs för att lära sig vårda barnet. Det innebär att föräldrar som vill gå samma kurs måste göra det vid olika tillfällen för att kunna få tillfällig föräldrapenning under kursen eller utbildningstillfället. Om förslaget som Försäkringskassan lämnade in i november 2012 genomförs skulle det innebära att föräldrarna skulle kunna få tillfällig föräldrapenning för att gå på kursen samtidigt.¹³ Ett problem som skulle kunna uppstå då är att föräldrarna blir förhindrade att gå på kursen samtidigt om barnet blir försämrade i sin grundsjukdom eller får någon annan sjukdom som gör att det inte kan vistas i sin ordinarie barnomsorg. Det här försvårar för föräldrarna att dela på ansvaret för vården av barnet. Det kan i vissa fall också göra det svårt för föräldrarna att över

---

¹³ Antikrängelkatalogen 2012 med dnr 54379-2012

huvud taget kunna delta i en kurs. Vissa kurser anordnas sällan, kanske bara en eller två gånger per år. Att då behöva avstå tillfället på grund av att barnet fått någon annan sjukdom än grundsjukdomen eller att en förälder själv blivit sjuk kan orsaka problem i den fortsatta vården av barnet.

I dag görs utbetalning vid medgivande från en förälder till en annan försäkrad utifrån hur föräldern skulle behövt avstå från arbete, förutsatt att den andra personen också behöver avstå från arbete dessa dagar (13 kap. 9 § SFB). Det innebär att om föräldrarna till exempel går på kurs under tid när de inte skulle arbetat kan den som avstår från arbete och vårdar det sjuka barnet inte få någon ersättning.

Konsekvenser om förslaget införs

Om förslaget införs så kommer det att underlätta för en grupp föräldrar som i många fall har extra svårt att få ihop sin vardag. Det skulle också göra regelverket mer konsekvent, eftersom två föräldrar redan i dag kan få ersättning från föräldraförsäkringen för samma barn och samma tid i vissa situationer (11 kap. 10 § SFB). Förslaget kan också bidra till ökad jämställdhet eftersom föräldrarna får ekonomisk möjlighet att gå utbildningen/kursen tillsammans. Vi tror inte att försäkringskostnaderna kommer att öka, eftersom de flesta föräldrar redan i dag får ersättning för att delta vid kurser, fast vid olika tillfällen. Även om en tredje person fick ersättning för att ta hand om barnet medan den ena föräldern är sjuk och den andra föräldern eller någon som likställs med föräldern är på kurs, tror vi inte att kostnaderna skulle öka. Vi tror att föräldrarna vid ett sådant tillfälle i dag skulle ha bokat om kursen om det inte hade funnits någon som hade kunnat ta hand om barnet, eftersom det är viktigt att barnet blir omhändertaget av en person som har den kompetens som krävs för att ta hand om barnets särskilda behov. Föräldrarna hade då ansökt om ersättningen för kursen vid ett senare tillfälle.

När en förälder medger att ersättning kan betalas ut till någon annan, får den personen med dagens regler ersättning utifrån hur hen behövt avstå från arbete för att vårda barnet. Om reglerna ändras kan den som vårdar barnet i stället få ersättning för alla de dagar som hen behövt avstå från sitt arbete.

Försäkringskassans förslag underlättar för föräldrarna att få ihop sin vardag genom att låta fler personer få ersättning samtidigt under sådana här tillfällen i stället för att som i dag behöva sprida ut tillfällena och ta ut samma ersättning vid olika tillfällen.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Försäkringskassan bedömer att risken för felaktiga utbetalningar inte kommer att påverkas av förslaget.

Kostnader

Förvaltningskostnader i miljontal kronor¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Införande	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Räntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Införandekostnader	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Handläggning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Löpande kostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1

¹⁾ Är i 2014 års prisnivå, har full kostnadstäckning

Införandekostnader

Förslaget som lämnades in i november 2012 medförde inga kostnader för IT-anpassningar.

Kostnaden för att ändra informationsmaterial och styrdokument, informera handläggare osv. beräknades då till cirka 100 000 kronor.

Eftersom det här förslaget är beroende av förslaget från november 2012, kommer det inte att bli några ytterligare kostnader för att ändra informationsmaterial och styrdokument om detta införs samtidigt som det tidigare inlämnade förslaget. Kostnaden kommer då att ligga kvar på cirka 100 000 kronor.

Försäkringskostnader

I dag finns det inga uppgifter om hur många föräldrar som får tillfällig föräldrapenning när de går på kurs. Därför går det inte att beräkna försäkringskostnaderna för förslaget. Vi bedömer dock att försäkringskostnaderna inte kommer att påverkas i någon större omfattning, eftersom det redan i dag går att få tillfällig föräldrapenning för de situationer som nämns i förslaget, fast vid olika tillfällen.

Ikraftträdande

Förslaget föreslås träda ikraft den 1 januari 2016.

Andra som berörs av förslaget

Förslaget kan ha positiva konsekvenser för institutionerna och sjukvårdshuvudmannen. Det beror på att flera föräldrar kommer att ha ekonomisk möjlighet att delta samtidigt i en utbildning, vilket i sin tur bidrar positivt till den vård barnet får. På sikt kan gemensamt deltagande i kurser även minska det antal utbildningar som behövs.

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 10 § och 13 kap. 9 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap. 10 §¹⁴

Föräldrapenningsförmåner får inte lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid i annat fall än som anges i 12 kap. 4 a, 6 och 7 §§ samt 13 kap. 10, 11, 13, 26 och 30 §§. För tillfällig föräldrapenning gäller även 13 kap. 3 §.

Tillfällig föräldrapenning får också lämnas till fler än en förälder för samma barn och tid när en förälder behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som framgår i 13 kap. 16 § 1 eller 2 och den andra föräldern eller en person som enligt 11 kap. 4 § ska likställas med en förälder deltar i en sådan kurs som avses i 13 kap. 20 § 2. Detsamma gäller om föräldrar och eller personer som enligt 11 kap. 4 § ska likställas med föräldrar deltar i en sådan kurs som avses i 13 kap. 20 § 2.

Tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 31 e § får lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid.

---

¹⁴ Senaste lydelse 2011:1082

13 kap. 9 §

Försäkringskassan får, efter medgivande av en förälder, besluta att en annan person som är försäkrad för tillfällig föräldrapenning och som *i stället för föräldern* avstår från förvärvsarbete ska få rätt till tillfällig föräldrapenning i de fall som anges i 8 §.

Som villkor för detta gäller

1. dels att föräldern på grund av egen sjukdom eller smitta inte kan vårda barnet,
2. dels att föräldern inte får tillfällig föräldrapenning endast av det skälet att han eller hon för samma tid får sådan förmån som avses i 11 kap. 14 § eller smittbärrapenning.

Försäkringskassan får, efter medgivande av en förälder, besluta att en annan person som är försäkrad för tillfällig föräldrapenning och som avstår från förvärvsarbete ska få rätt till tillfällig föräldrapenning i de fall som anges i 8 §.

Som villkor för detta gäller att rätten till tillfällig föräldrapenning för samma tid inte kan överlåtas med stöd av 13 kap. 8 § samt

1. att föräldern på grund av egen sjukdom eller smitta inte kan vårda barnet och att föräldern inte får tillfällig föräldrapenning endast av det skälet att han eller hon för samma tid får sådan förmån som avses i 11 kap. 14 § eller smittbärrapenning eller

2. att föräldern deltar i en sådan kurs som avses i 13 kap. 20 § 2.

Ytterligare bestämmelser om tillfällig föräldrapenning vid en förälders sjukdom eller smitta finns i 31 a–31 d §§.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

9.2 Ge utvidgad rätt till TFP tills barnet fyller 16 år

Försäkringskassans förslag

Försäkringskassan föreslår en höjning av åldersgränsen för barn från 3 till 16 år vid utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning vid förälders sjukdom eller smitta. Åldersgränsen på 16 år ska även gälla för adopterade barn.

Försäkringskassan föreslår även att utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning ska kunna beviljas i de fall då en av vårdnadshavarna avtjänar ett fängelsestraff.

Bakgrund till förslaget

Så är reglerna i dag

När en ensamstående förälder är så sjuk att hen inte kan vårda sitt barn, kan Försäkringskassan besluta att någon annan ska få rätt till tillfällig föräldrapenning (TFP). Det kallas för utvidgad TFP. Utvidgad TFP kan i dag betalas ut tills barnet fyller 3 år eller 5 år om barnet är adopterat. Med vård menas i detta sammanhang att en person tar hand om barnet på ett lämpligt sätt utifrån barnets ålder och mognad.

Bestämmelsen om utvidgad TFP infördes den 1 januari 2010. Den är utformad så att Försäkringskassan ska kunna besluta att en annan person som är försäkrad för tillfällig föräldrapenning och som avstår från förvärvsarbete ska få rätt till TFP för att i stället för föräldern vårda ett barn som inte har fyllt 3 år. Dessa tre villkor måste vara uppfyllda:

- att föräldern på grund av egen sjukdom eller smitta inte kan vårda barnet
- att föräldern har rätt att själv få föräldrapenning eller skulle ha haft rätt att själv få föräldrapenning enligt 12 kap. 14–16 §§
- att föräldern inte bor tillsammans med någon som kan beviljas TFP med stöd av 11 kap. 4 § 1 eller 2 eller med stöd av bestämmelserna i 11 kap. 5 § första stycket 1.

Åldersgränsen upplevs som för låg

Föräldrar har lämnat synpunkter på att de behöver samma hjälp även efter att barnet fyllt 3 år, eftersom även äldre barn behöver tas om hand av en vuxen. Om en ensamstående förälder blir så sjuk att hen inte kan ta hand om sitt barn, är det i dag inte möjligt för en annan person att få utvidgad TFP vid exempelvis lämning eller hämtning från skola/förskola om barnet hunnit fylla 3 år. Om föräldern blir långvarigt sjuk kan konsekvenserna bli allvarliga.

I många fall behöver personer som tar hand om äldre barn inte utnyttja försäkringen alls, eftersom äldre barn ändå ofta befinner sig på förskolan eller skolan under den tid som personen arbetar. I vissa fall kan det däremot vara så att den person som står barnet närmst bor långt från föräldern och att denne därför bli tvungen att avstå, till viss del eller helt, från att förvärvsarbete för att kunna ta hand om barnet.

Åldersgränsen på 3 år valdes enligt förarbetena för att inte utesluta föräldrar som valt att stanna hemma med vårdnadsbidrag fram till dess barnet fyllt 3 år. Alla kommuner erbjuder dock inte vårdnadsbidrag, vilket gör det svårt att motivera åldersgränsen på 3 år på denna grund (prop. 2008/09:194 Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m., s. 27).

Utvidgad möjlighet att få hjälp när den ena föräldern avtjänar ett fängelsestraff

Barn vars föräldrar har gemensam vårdnad men där den ena avtjänar ett fängelsestraff befinner sig i en särskilt utsatt situation. Om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet och den förälder som tar hand om barnet drabbas av en sjukdom som gör att den inte kan ta hand om barnet finns det ingen möjlighet att bevilja utvidgad TFP till en annan person. Försäkringskassan föreslår därför att utvidgad TFP ska kunna beviljas om den ena vårdnadshavaren avtjänar ett fängelsestraff.

Konsekvenser om förslaget införs

Om åldersgränsen höjs till 16 år kan en utsatt grupp av barn få bättre möjlighet till omvårdnad eftersom fler personer kan få utvidgad rätt till TFP. I och med att åldersgränsen föreslås bli så hög finns det inte längre något behov av att särreglera den för adopterade barn.

Enklare för föräldern att få hjälp

I de fall föräldern inte själv lyckas hitta någon annan person som kan ta hand om barnet är det kommunen som bär ansvaret för att lösa situationen. Om åldersgränsen för barn höjs bör det bli lättare för föräldern att själv hitta någon som kan hjälpa dem och deras barn i en svår situation. Eftersom rätten till TFP både ger rätt till ledighet från arbete och ersättning kan man anta att antalet personer ökar som kan ställa upp och ta hand om barnet när föräldern är för sjuk för att göra det. Föräldern får därmed en ökad möjlighet att snabbt kunna lösa situationen för barnet utan att behöva vänta på hjälp från kommunen.

Om en förälder avtjänar ett fängelsestraff

Ändras regeln så att även andra personer kan få utvidgad TFP om en av föräldrarna avtjänar ett fängelsestraff ger man en grupp med barn som lever i en särskilt utsatt situation en utökad möjlighet till omvårdnad av någon som står föräldern och barnet nära.

Barnperspektivet

Förslaget är bra ur ett barnperspektiv. När en ensamstående förälder blir sjuk är det viktigt för barnet att det finns en person som barnet känner som kan vårda barnet. Det får förutsättas att den person som föräldern är villig att anförtro uppgiften att vårda barnet har goda relationer både till föräldern och till barnet, samt att personen också i övrigt är lämpad för uppgiften.

Barnet som befinner sig i en svår situation när den ensamstående föräldern blir sjuk behöver därmed varken byta skola eller flytta från sin hemvanda miljö.

Datum
 2014-12-03

 Diarienummer
 9030-2014

Kommunen kontaktas när barnet bor hos någon annan under längre tid

Om en annan person än barnets förälder tar hand om barnet under en längre tid, är kommunen skyldig att känna till detta och att se till att barnet får sina behov tillgodosedda. I och med att åldersgränsen höjs och möjligheten att få rätt till den utvidgas något, kan Försäkringskassan komma att betala ut ersättning till en annan person under en lång tid. Förslaget innebär att Försäkringskassan kan få information som den inte tidigare hade tillgång till i och med att föräldrar i utökad utsträckning kommer att kontakta Försäkringskassan. I dag finns ingen statistik över hur många barn som Försäkringskassan betalar ut utvidgad TFP för under en längre period än 3 månader, men uppskattningsvis sker det bara i ett fåtal ärenden.

Försäkringskassan har särskilt uppmärksammat att det i SOU 2014:3, Boende utanför det egna hemmet för barn och unga – placeringsformer för barn och unga, s. 199, föreslås en ny bestämmelse som säger att ett barn inte ska kunna vara placerat hos en anhörig eller annan närstående utan socialnämndens medgivande under en längre period än 3 månader. För att säkerställa att Försäkringskassan informerar kommunen när det finns anledning att anta att ett barn kommer att bo hos någon annan än föräldern under en längre tid utan att kommunen känner till det, kommer Försäkringskassan att överväga om och i så fall i vilka situationer kontakt ska tas med kommunen.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Vi bedömer att förslaget inte ökar risken för felaktiga utbetalningar.

Kostnader

Förvaltningskostnader i miljontal kronor¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Införande	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Räntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Införandekostnader	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3
Handläggning	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3	1,1
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Löpande kostnader	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3	1,1
Summa	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	1,4

¹⁾ Är i 2014 års prisnivå, har full kostnadstäckning

Införandekostnader

Införandekostnaden bedöms vara *liten*.

Försäkringskassan har inte föreslagit några övergångsregler men om sådana skulle tillkomma så kommer kostnaden att bli högre.

Kostnader för att ändra informationsmaterial och styrande dokument samt informera handläggare m.m. beräknas till cirka 100 000 kronor. Införs för-

ändringen samtidigt som andra förändringar i samma förmån kan kostnaden bli lägre.

Utöver detta tillkommer kostnaden för utveckling av IT-stödet som beräknas bli cirka 200 0000 kronor.

Löpande kostnader

Kostnadsökningen för handläggningen bedöms vara *liten*.

Antalet ärenden som gäller ansökan om utvidgad tillfällig föräldrapenning beräknas öka med ungefär 1 200 ärenden under år 2016. Förändringen innebär en ökning från 750 (barn 0–2 år) till 1 950 (barn 3–15 år) ärenden. Beräkningen av antalet ärenden är osäker eftersom det inte går att bedöma hur många föräldrar som kan behöva använda sig av förmånen.

Förslaget innebär att administrationskostnaden ökar med 280 000 kronor årligen, vilket innebär 0,4 årsarbetare.

Övriga kostnader bedöms som marginella eftersom det handlar om så få ärenden.

Försäkringskostnader

Den ökade försäkringskostnaden bedöms vara *liten*.

Kostnadsökningen beräknas till cirka 3 200 000 kronor under 2016. Kostnadsökningen är liten i jämförelse med anslaget för TFP som är cirka 6 miljarder kronor under 2015. I och med att den utvidgade TFP:n fortfarande är en relativt ny förmån, är det fler och fler föräldrar som utnyttjar den för varje år. Vi har därför antagit att kostnaden för utvidgad TFP kommer att öka i förhållande till kostnaden för vanlig TFP fram till år 2016. Därefter bör den plana ut och följa kostnadsökningen inom vanlig TFP.

Det är svårt att uppskatta försäkringskostnaden eftersom det inte går att veta hur många som kan behöva använda förmånen.

Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft tidigast 1 januari 2016.

Andra som berörs av förslaget

Kommunerna kan beröras genom att Försäkringskassan i större utsträckning kommer att kontakta dem när det finns anledning att tro att ett barn bor i ett annat hem än föräldrarnas under en längre period. När kommunerna får informationen får de möjlighet att utreda om hemmet uppfyller de krav som finns för att medgivande ska kunna ges för en längre tids placering av barnet.

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken
dels att 13 kap. 31 b § upphävs,
dels att 13 kap. 31 a § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap. 31 a §

Försäkringskassan får besluta att en annan person som är försäkrad för tillfällig föräldrapenning och som avstår från förvärvsarbete ska få rätt till tillfällig föräldrapenning för att i stället för föräldern vårda ett barn som inte har fyllt tre år. Som villkor för detta gäller

Försäkringskassan får besluta att en annan person som är försäkrad för tillfällig föräldrapenning och som avstår från förvärvsarbete ska få rätt till tillfällig föräldrapenning för att i stället för föräldern vårda ett barn som inte har fyllt *sexton* år. Som villkor för detta gäller

1. att föräldern på grund av egen sjukdom eller smitta inte kan vårda barnet,
2. att föräldern enligt 12 kap. 14–16 §§ har rätt att själv uppbära föräldrapenningen eller skulle ha haft rätt att själv uppbära föräldrapenningen, eller
3. att föräldern under den tid som ansökan avser varit den enda vårdnadshavaren som kunnat vårda barnet då den andra vårdnadshavaren avtjänar ett fängelsestraff, och
4. att föräldern inte bor tillsammans med någon som kan beviljas tillfällig föräldrapenning med stöd av bestämmelserna i 11 kap. 4 § 1 eller 2 eller med stöd av bestämmelserna i 11 kap. 5 § första stycket 1.

31 b §

Vid adoption lämnas tillfällig föräldrapenning enligt 31 a § längst till dess barnet har fyllt fem år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

10 Bostadsbidrag

10.1 Individuellt bostadsbidrag till makar eller sambor

Försäkringskassans förslag

Försäkringskassan föreslår att bostadsbidraget beviljas individuellt till makar och sambor.

Bakgrund till förslaget

En grund inom socialförsäkringen är att förmånerna är individuella. Det enda undantaget är bostadsbidraget, som beviljas till makar eller sambor gemensamt. När det preliminära bostadsbidraget betalas ut till makar eller sambor bestämmer de själva till vem av dem som bidraget ska betalas. Försäkringskassan anser att det ur ett jämställdhetsperspektiv är en självklarhet att även bostadsbidraget ska beviljas som en individuell förmån till vardera maken.

En följd av att det preliminära bostadsbidraget beviljas till båda gemensamt är att makarna är solidariskt återbetalningsskyldiga vid krav på återbetalning. Av erfarenhet vet Försäkringskassan att det kan leda till stora problem, framför allt för de försäkrade men också för myndigheten. Detta gäller särskilt om makarna separerar. Följden blir då att Försäkringskassan kan kräva den ena maken på hela återbetalningsbeloppet, och ofta är det den som får utbetalningar från Försäkringskassan som får betala hela skulden. Hanteringen av detta är krånglig och svår för de försäkrade att förstå. Många hör av sig till Försäkringskassan och framför att de kan tänka sig att betala "sin del" och tycker att det är orättvist att behöva betala för hela återkravet, särskilt när makarna har separerat.

Ett annat problem uppstår när hushållet har fått för lite bostadsbidrag. Då betalas det överskjutande beloppet ut till den som senast var betalningsmottagare. Problemet uppstår särskilt i situationer där makarna har separerat och där den som fått den extra utbetalningen inte delar med sig till den före detta maken eller sambon.

En ytterligare anledning till att vi föreslår individuellt bostadsbidrag är att vi under en längre tid arbetat för att bestämmelserna för bostadsförmånerna bostadsbidrag och bostadstillägg ska bli mer lika. Eftersom bostadstillägget är individuellt bör även bostadsbidraget vara det.

Så är reglerna i dag

Bostadsbidraget betalas ut som ett preliminärt bidrag utifrån vardera makens eller sambons inkomster som uppgavs i ansökan. Om det finns barn med bidragsgrundande inkomster i hushållet fördelas dessa inkomster lika mellan makarna, oavsett om det är en förälder eller en styvförälder. Ett inkomst-avdrag görs för vardera maken, om inkomsten överstiger en viss gräns. Därefter läggs inkomsterna ihop till en bidragsgrundande inkomst. Bostadskostnaden beräknas gemensamt för makarna.

Cirka 230 000 hushåll får bostadsbidrag varje år. Av dessa består cirka 53 500 hushåll av makar eller sambor, cirka 50 000 barnfamiljer och cirka 3 500 ungdomar utan barn. De ansöker om och beviljas bostadsbidrag gemensamt och Försäkringskassan fattar endast *ett* beslut, både när det gäller det preliminära och det slutliga bostadsbidraget. Om makarna har olika folkbokföringsadresser får de varsitt beslutsbrev. Bostadsbidraget betalas sedan ut till den som makarna eller samborna själva bestämmer.

Varje år får Försäkringskassan uppgifter från Skatteverket och Centrala studiestödsnämnen (CSN) om de faktiska inkomsterna som makarna eller samborna har deklarerat för under bidragsåret eller fått i studiebidrag från CSN. Då gör Försäkringskassan en avstämning för att se om rätt bostadsbidrag har betalats ut under bidragsåret eller om det är för lite eller för mycket bostadsbidrag som betalats ut.

Makar ska ansöka om bostadsbidrag gemensamt. Men när endast en av makarna är försäkrad för bosättningsbaserade förmåner kan hushållet inte få bidrag över huvud taget. Det beror på att Försäkringskassan bedömer att rätt till bidraget inte finns när båda makarna inte uppfyller de grundläggande kraven för försäkringstillhörighet.

De som har ansökt om och beviljats bostadsbidrag gemensamt är i rättslig mening solidariskt ansvariga för återbetalning av för mycket utbetalt bidrag. Det gäller krav på återbetalning av både preliminärt och slutligt bostadsbidrag. Kravet kan ställas mot vilken som helst av makarna eller samborna, även efter en eventuell separation. För år 2013 (inkomståret 2011) blev det 18 215 solidariska återkrav för slutligt bostadsbidrag.

Om två personer gemensamt har fått preliminärt bostadsbidrag ska det överskjutande beloppet betalas ut till den som senast fått preliminärt bostadsbidrag. Om det finns särskilda skäl för det, får Försäkringskassan betala ut beloppet till den andra sökande (9 § RFFS 1996:12).

Försäkringskassan föreslår därför att bostadsbidraget till makar och sambor beviljas med hälften vardera av det framräknade gemensamma bostadsbidraget. Detta innebär att varje make får sin del av bostadsbidraget, och då också blir skyldig att betala tillbaka hälften av det som betalats ut för mycket.

Konsekvenser om förslaget införs

Vi menar att det ur ett jämställdhetsperspektiv är självklart att makarna eller samborna beviljas halva bostadsbidraget vardera. Förslaget innebär att inkomsterna vid beräkningen av bostadsbidraget ska beräknas som i dag, men att man ”i slutet av beräkningen” delar bidraget i två delar och beslutar att bevilja hälften av beloppet till vardera maken eller sambon. Det betyder att de får var sitt beslutsbrev och var sin utbetalning. Bestämmelserna skulle på så vis likna bostadstilläggets konstruktion i denna del.

Förslaget har avgränsats till att endast omfatta beslut om preliminärt bostadsbidrag och inte till beslut om slutligt bostadsbidrag. Det kan innebära ytterligare kostnader och konsekvenser för handläggning och IT-utveckling.

Datum
2014-12-03Diarienummer
9030-2014

Förslaget innebär att en av makarna kan beviljas bostadsbidrag vid gemensam ansökan om kravet på försäkringstillhörighet är uppfyllt för den maken men inte för den andra.

Förslaget innebär också att makarna blir återbetalningsskyldiga med häften var av det för mycket utbetalda bostadsbidraget vid eventuellt krav på återbetalning. På så sätt skulle vi undvika att makarna blir solidariskt återbetalningsskyldiga. Om det tvärtom visar sig att makarna eller samborna har fått för lite bostadsbidrag vid avstämningen, ska hälften av det överskjutande beloppet betalas ut till var och en av dem.

Förslaget skulle också förbättra säkerheten för personer med skyddad identitet. Det kan till exempel gälla före detta makar där den ena maken har kontaktförbud med den andra. Med dagens regler är det inte möjligt att dela upp ett solidariskt krav, inte ens när det är mycket olämpligt att makarna har ett gemensamt ärende hos Försäkringskassan.

En följd av förslaget skulle bli att makarna eller samborna tillsammans alltid får 100 kronor mindre per månad i bostadsbidrag, eftersom var och en av makarnas framräknade bostadsbidrag avrundas nedåt till jämna hundratal kronor. En förutsättning för detta förslag är därför, enligt vår mening, att vårt tidigare insända förslag om att det preliminära bostadsbidraget inte avrundas nedåt till jämna hundratal kronor beaktas tillsammans med detta förslag.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Försäkringskassan bedömer att risken för felaktiga utbetalningar inte kommer att påverkas av förslaget.

Kostnader

Förvaltningskostnader i miljonter kronor¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Införande	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,6
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	6,4
Räntor	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2
Införandekostnader	1,6	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	8,2
Handläggning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övrigt	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	1,5
Löpande kostnader	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	1,5
Summa	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	9,7

¹⁾ Är i 2014 års prisnivå, har full kostnadstäckning

Införandekostnader

Det krävs IT-utveckling för att genomföra förslaget. Kostnaden beräknas till mellan 5 och 8 miljoner kronor.

Datum
2014-12-03Diarienummer
9030-2014

Kostnaden för att ändra informationsmaterial och styr- och stöddokument, informera handläggare m.m. beräknas till cirka 100 000 kronor. Om förslaget införs samtidigt med andra förslag som rör bostadsbidrag kan kostnaden bli lägre.

Löpande kostnader

De administrativa kostnaderna kan påverkas marginellt, eftersom det tar lite längre tid att registrera två kontonummer. Vi bedömer att det skulle innebära en halv årsarbetare vilket motsvarar cirka 350 000 kronor per år. Dessutom ökar portokostnaderna när två beslut ska skickas ut i stället för ett vid gemensam ansökan om bostadsbidrag. Den kostnaden uppskattas till 275 000 kronor per år.

Antalet kontakter kan komma att öka om båda makarna behöver kontakta Försäkringskassan för att till exempel komma överens med oss om en avbetalningsplan.

Kostnaderna för fordringshanteringen bedöms däremot minska om makar eller före detta makar inte längre är solidariskt återbetalningsskyldiga. Det beror bland annat på förenklad administration och hantering vid ansökan till Kronofogden. Det blir också enklare att driva fordran mot en person i stället för solidariskt, eftersom det inte går att blanda frivilliga och tvingande åtgärder i samma återkrav.

Kontakterna bedöms minska i de här ärendena och det kan bli enklare att komma överens om avbetalningsplan. Vi behöver inte heller ägna tid åt diskussioner med de försäkrade om solidarisk återbetalningsskyldighet.

Försäkringskostnader

Vi bedömer att försäkringskostnaderna inte kommer att påverkas av förslagen.

Däremot kan det finnas en risk för färre slutbetalda återkrav. Med dagens bestämmelser kan hela det solidariska kravet drivas mot båda makarna eller den make som Försäkringskassan har bäst möjligheter att driva in fordran ifrån. Det får till följd att det ofta är den ena maken som får betala hela återkravet.

Ikraftträdande

Förslaget föreslås träda ikraft den 1 januari 2016.

Andra som berörs av förslaget

Vi bedömer att förslaget inte får några konsekvenser för andra myndigheter, företag osv.

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 95 kap. 8 §, 97 kap. 15 och 24 §§, 108 kap. 12–14 §§ och 110 kap. 46 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

95 kap. 8 §

Ansökan som avser makars bostad ska *vara gemensam* om det inte finns särskilda skäl för att ansökan görs av den ena maken.

Ansökan som avser makars bostad ska *göras tillsammans av två sökanden* om det inte finns särskilda skäl för att ansökan görs av den ena *sökanden*.

97 kap. 15 §

Bostadsbidrag till barnfamiljer beräknas enligt 18–23 §§.

Om den bidragsgrundande inkomsten överstiger 117 000 kronor för en försäkrad, eller för makar 58 500 kronor för var och en av dem, ska bidraget minskas med 20 procent av den överskjutande inkomsten.

97 kap. 24 §

Bostadsbidrag till hushåll utan barn beräknas enligt 26–28 §§.

Om den bidragsgrundande inkomsten överstiger 41 000 kronor för en försäkrad, eller 58 000 kronor för makar, ska bidraget minskas med en tredjedel av den överskjutande inkomsten.

För var och en av makarna ska bostadsbidraget beviljas med hälften var av det framräknade bidragsbeloppet.

När det gäller makar beräknas bidraget alltid gemensamt, även om endast en av makarna är försäkrad för bosättningsbaserade förmåner.

108 kap. 12 §

Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl för eftergift av bostadsbidrag ska särskilt beaktas vilken förmåga sökanden *och dennes medsökande* har att kunna betala tillbaka bidraget.

Vid bedömningen av om det finns särskilda skäl för eftergift av bostadsbidrag ska särskilt beaktas vilken förmåga sökanden har att kunna betala tillbaka bidraget.

108 kap. 13 §

Om sökanden *eller dennes medsökande* medvetet eller av oaktsamhet lämnat felaktiga uppgifter till grund för bedömningen av rätten till bostadsbidrag, får kravet på återbetalning inte efterges.

Om sökanden medvetet eller av oaktsamhet lämnat felaktiga uppgifter till grund för bedömningen av rätten till bostadsbidrag, får kravet på återbetalning inte efterges.

108 kap. 14 §

För att rätten till eftergift ska kunna prövas när det gäller bostadsbidrag ska skyldigheten enligt 110 kap. 46 och 47 §§ att anmäla ändrade förhållanden ha fullgjorts av sökanden *och dennes medsökande*. Om *de* inte har anmält ändrade förhållanden kan frågan om eftergift ändå prövas om *de* inte skäligen borde ha insett att *de var* skyldiga att göra en sådan anmälan.

För att rätten till eftergift ska kunna prövas när det gäller bostadsbidrag ska skyldigheten enligt 110 kap. 46 och 47 §§ att anmäla ändrade förhållanden ha fullgjorts av *sökanden*. Om *sökanden* inte har anmält ändrade förhållanden kan frågan om eftergift ändå prövas om *sökanden* inte skäligen borde ha insett *sin skyldighet* att göra en sådan anmälan.

110 kap. 5 §

Ansökan om förlängt underhållsstöd enligt 18 kap. 6 § ska göras av den studerande själv, även om han eller hon ännu inte har fyllt 18 år. En sådan underårig studerande ska också själv lämna de uppgifter som behövs för att bedöma rätten till fortsatt barnpension, efterlevandestöd och barnlivränta enligt 78 kap. 5 §, 79 kap. 2 § respektive 88 kap. 4 §.

Beträffande äldreförsörjningsstöd och bostadstillägg ska, om den försäkrade är gift, uppgifter om faktiska förhållanden lämnas på heder och samvete även av den försäkrades make.

När sökanden är gift och ansöker ensam om bostadsbidrag, ska sökanden lämna uppgifter om faktiska förhållanden på heder och samvete även beträffande sin make.

När det gäller assistansersättning ska, i de fall uppgifter lämnas av ett ombud, uppgifter om faktiska förhållanden lämnas på heder och samvete även av ombudet.

När det gäller bostadsbidrag ska ett barn som avses i 96 kap. 4 § och som är över 18 år på ansökningshandlingen självt intyga de uppgifter som rör barnet, om det inte finns särskilda skäl mot det.

110 kap. 46 §¹⁵

Den som ansöker om, har rätt till eller annars får en förmån enligt denna balk ska anmäla sådana ändrade förhållanden som påverkar rätten till eller storleken av förmånen.

Det som anges i första stycket kan avse

1. bosättning i Sverige eller utlandsvistelse,
2. bostadsförhållanden,
3. civilstånd, vårdnad och sammanboende med vuxen eller barn,
4. hälsotillstånd,
5. förvärvsarbete i Sverige eller utomlands,
6. arbetsförmåga,
7. *inkomstförhållanden, 7. inkomstförhållanden för egen del, och beträffande bostadsbidrag även för make/sambo samt varaktigt bosatta barn*
8. *förmögenhetsförhållanden, och 8. förmögenhetsförhållanden för egen del, och beträffande bostadsbidrag även för make/sambo samt varaktigt bosatta barn, och*
9. utländsk socialförsäkringsförmån.

Anmälan som gäller assistansersättning ska även göras av den till vilken assistansersättning har betalats ut enligt 51 kap. 19 §, om denne har kännedom om de ändrade förhållandena.

Anmälan behöver inte göras om den handläggande myndigheten har kännedom om ändringen och därför saknar behov av en anmälan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2016.

---

¹⁵ Senaste lydelse 2012:935.

Utgiftsområde 15: Arbetsmarknad och arbetsliv

11 Aktivitetsstöd och utvecklingsersättning

11.1 Förenkla kombinationen av villkor som ger rätt till aktivitetsstöd och utvecklingsersättning

---

Försäkringskassans förslag

Försäkringskassan föreslår en upprensning bland de olika kombinationer av villkor som avgör om en deltagare i ett arbetsmarknadspolitiskt program ska ha rätt till aktivitetsstöd eller till utvecklingsersättning. De huvudsakliga villkoren ska vara ålder och a-kassevillkor.

Försäkringskassan föreslår vidare att samtliga deltagare i program med rätt till aktivitetsstöd och som uppfyller villkoren för a-kassa ska omfattas av samma regler om nedtrappning av ersättningsnivåer.

Bakgrund till förslaget

Det är krångligt att hålla reda på vilka kombinationer av villkor som ger rätt till aktivitetsstöd respektive utvecklingsersättning och hur mycket ersättning man får när man deltar i ett program. Deltagare kan inte själva förutse om det blir aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning och inte heller hur mycket de kommer att få. Ersättningen kan också skilja sig mellan olika deltagare med liknande förutsättningar utan att det är tydligt varför skillnaderna finns. Dessutom finns det skillnader i ersättningsnivåer inom aktivitetsstödet jämfört med a-kasseersättningen. Det försvårar ännu mer för de här personerna.

Det är krångligt och snårigt även för våra handläggare att hålla reda på hur alla villkor påverkar ersättningen och ersättningens storlek. Det ökar risken för fel i Försäkringskassans handläggning. Det finns också risk för att deltagare i program får fel information om ersättningens storlek redan innan de har gjort anspråk på ersättning. Det beror på att Försäkringskassan är beroende av uppgifter både från Arbetsförmedlingen och från a-kassan. Risken finns att den första informationen om ersättningen som deltagaren får inte baseras på fullständiga uppgifter eftersom det är så många villkor som påverkar.

Ett minskat antal villkor och därmed ett minskat antal möjliga kombinationer av dessa skulle göra ersättningen för deltagande i program mer trans-

parent och det skulle vara lättare för samtliga inblandade att förutse vilken ersättning en person skulle få. Till exempel skulle ålder och a-kassevillkor kunna vara de enda villkor som spelar roll för att avgöra om personen har rätt till aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. På så vis skulle samma ersättning (utvecklingsersättning) kunna gälla för alla som har fyllt 18 men inte 25 år och som inte uppfyller villkoren för a-kassa. Samma ersättning (aktivitetsstöd) skulle kunna gälla för alla som uppfyller a-kassevillkor eller som har fyllt 25 år. En harmonisering av reglerna för ersättningsnivåer i aktivitetsstödet och a-kasseersättningen skulle underlätta ytterligare.

Vad är det som krånglar till det?

För en deltagare i program påverkar följande villkor vilken ersättning som blir aktuell samt med vilket belopp:

- personens ålder
- vilket program personen deltar i och av vilken anledning personen är anvisad till just det programmet
- vilken insats det handlar om inom ramen för det aktuella programmet
- om det är en direkt övergång mellan vissa program
- om personen har återinträtt eller på nytt anvisats i vissa program
- om personen uppfyller villkoren för att få a-kassa
- om personen är ung med funktionsnedsättning
- om personen har gymnasieexamen eller gymnasieintyg
- vilken omfattning programmet har
- om personen har barn under 18 år.

Särskilt för personer som är under 25 år och för unga med funktionsnedsättning är det krångligt att hålla reda på vilka villkor som ger vilken ersättning och på vilken nivå.

Aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning – så ser reglerna ut i dag för en person som är under 25 år

De flesta arbetslösa som är under 25 år och som inte uppfyller villkoren för a-kassa har i dag rätt till utvecklingsersättning enligt 2 § förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd när de deltar i ett program. Men det finns två situationer där personen i stället har rätt till aktivitetsstöd. En situation följer av 5 d § FAS och innebär att deltagaren får aktivitetsstöd om *båda* dessa villkor är uppfyllda:

- personen deltar i jobb- och utvecklingsgarantin
- personen kommer inte direkt från programmet jobbgaranti för ungdomar.

Förutom ålder och a-kassevillkor beror alltså ersättningen på programtyp och om det programmet följer direkt efter ett annat. Konsekvensen blir att två personer kan få olika ersättning bara för att den ena har en anvisning utan glapp i förhållande till den föregående anvisningen, medan det är en vardag mellan anvisningarna för den andra. Den första får utvecklingsersättning och den andra får aktivitetsstöd. Det finns inget annat program i

förordningen om aktivitetsstöd som har något liknande villkor. Ett sådant villkor finns däremot i 5 § 4 förordningen (2007:414) om jobb- och utvecklingsgarantin som tillämpas av Arbetsförmedlingen. Om villkoret inte uppfylls vid Arbetsförmedlingens anvisning så får det till följd att ersättningen påverkas. Det vill vi ändra på.

Den andra situationen när en person under 25 år utan uppfyllda a-kassevillkor får aktivitetsstöd i stället för utvecklingsersättning, är om personen uppfyller *båda* dessa villkor (4 och 5 a §§ FAS):

- personen är ung med funktionsnedsättning
- personen deltar i ett annat program än jobbgaranti för ungdomar, jobb- och utvecklingsgarantin eller i arbetslivsintroduktion.

Vilken ersättning personen får beror alltså i det här fallet, förutom ålder och a-kassevillkor, också på om personen är ung med funktionsnedsättning samt på vilket program hen är anvisad till. I jobbgaranti för ungdomar, jobb- och utvecklingsgarantin eller i arbetslivsintroduktion kan en person få utvecklingsersättning om hen är ung med funktionsnedsättning (2 § FAS), men alltså inte i övriga program.

Ersättningsnivåer inom aktivitetsstödet – så ser reglerna ut i dag för en person som är under 25 år

Aktivitetsstöd lämnas med samma belopp som skulle ha lämnats som arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (5 § FAS). Det innebär bland annat att aktivitetsstödet lämnas med 80 procent under de 200 första ersättningsdagarna och 70 procent de därpå följande ersättningsdagarna. Men för en person under 25 år måste i så fall ett av följande villkor vara uppfyllt:

- personen är ung med funktionsnedsättning och deltar i ett annat program än jobbgaranti för ungdomar
- personen deltar i arbetslivsintroduktion eller i jobb- och utvecklingsgarantin.

I alla andra situationer gäller en annan regel som ger färre, 100, ersättningsdagar på 80 procentsnivå (5 c § FAS). Det här innebär att det finns olika regler om ersättningsnivåer för olika arbetslösa som går i program, men även olika regler för arbetslösa i program jämfört med arbetslösa som har arbetslöshetsersättning. Samtidigt finns undantag från 5 c § FAS för personer som vid programanvisningen är förälder till ett barn under 18 år eller som blir förälder under tiden som hen deltar i de program för vilka 5 c § tillämpas. De omfattas av 5 § FAS. De här reglerna vill vi förenkla.

Förändringar som redan har bidragit till ett mer enhetligt regelverk för personer under 25 år i program

Förordningen för aktivitetsstöd har stegvis förändrats för personer som är under 25 år och som inte uppfyller a-kassevillkoren. År 2007 infördes möjligheten att få utvecklingsersättning, men då först bara för en begränsad grupp. Det gällde enbart om personen deltog i jobbgaranti för ungdomar och var under 25 år samtidigt som hen inte uppfyllde a-kassevillkoren.

År 2012 genomfördes en förändring som innebar att fler som var under 25 år utan uppfyllda a-kassevillkor omfattades av möjligheten att få utvecklingsersättning. I och med den ändringen får nu en majoritet av dem som deltar i ett program utvecklingsersättning om de är under 25 år och inte uppfyller a-kassevillkoren. Men det gäller alltså inte alla.

Det viktigaste är att reglerna ändras så att samma ersättning gäller för alla som är under 25 år och inte uppfyller villkoren för a-kassa. Vi har i detta övervägt om det vore bättre att ändra reglerna så att alla under 25 år som inte uppfyller villkoren för a-kassa ska få aktivitetsstöd i stället för utvecklingsersättning. Men eftersom förordningsändringarna från 2007 och 2012 har gjort att lejonparten av den här gruppen i dag får utvecklingsersättning, så anser vi att det är mer logiskt om utvecklingen fortsätter i samma riktning. Att ändra så att alla får aktivitetsstöd skulle också påverka fler personer och innebära en relativt stor ökning av försäkringskostnaden.

Konsekvenser om förslaget införs

Med enhetligare regler för alla under 25 år och för alla som uppfyller villkoren för a-kassa skulle risken för fel information och fel utbetalningar till deltagare i program minska. Det skulle bli lättare för de personer som har fått en programanvisning att förstå reglerna, eftersom de skillnader som finns i dag mellan deltagare med till synes likadana förutsättningar skulle försvinna. Det blir då också enklare att förutse vilken ersättning som en arbetslös person med en anvisning till program skulle kunna få. För Försäkringskassan skulle det sannolikt innebära ett minskat antal telefonsamtal till oss och kanske även kortare samtal när det gäller frågor om ersättningens storlek. Vi kan ge fler personer ett bättre svar direkt i stället för att vänta in alla uppgifter från Arbetsförmedlingen och a-kassan.

I dag finns också en risk för att en person under 25 år ser ekonomiska fördelar med att behålla a-kasseersättningen hellre än att delta i ett program. En harmonisering som gör att ersättningsnivåerna är desamma för alla oavsett om man har a-kasseersättning eller aktivitetsstöd skulle kunna bidra till att avhjälpa den risken.

De flesta deltagare som är under 18 år får i dag ingen ersättning om de inte uppfyller villkoren för a-kassa. Men en liten grupp unga med funktionsnedsättning kan i dag få aktivitetsstöd trots att de inte uppfyller villkoren för a-kassa. En konsekvens av förslaget blir att dessa på samma sätt som övriga deltagare i motsvarande situation inte får någon ersättning när de är under 18 år.

Eftersom aktivitetsstöd till skillnad från utvecklingsersättning kan minskas med andra förmåner och ersättningar beror det på deltagarens situation om hen får mer eller mindre i ersättning om reglerna ändras enligt förslaget. För en deltagare som inte har några ersättningar eller förmåner som påverkar aktivitetsstödet innebär förslaget att ersättningen blir cirka 700–900 kronor mindre per månad.

Med dagens regler får vissa deltagare under 25 år som är unga med funktionsnedsättning och inte uppfyller villkor för a-kassa aktivitetsstöd medan

andra får utvecklingsersättning. Om reglerna ändras enligt förslaget så skulle alla i den gruppen få utvecklingsersättning till dess de har deltagit 12 månader i program då de får aktivitetsstöd enligt 5 e § FAS. För att undvika att dessa deltagare får lägre ersättning än med dagens regler kan ett alternativ vara att se över karenstiden på 12 månader i 5 e § FAS. Om den regeln tas bort får unga med funktionsnedsättning aktivitetsstöd med minst 475 kronor per dag redan från första dagen i program.

Förslagen innebär att reglerna blir enklare, men det är samtidigt viktigt att den information som en deltagare fått vid programstart för att kunna planera sin ekonomi gäller under hela programperioden. Därför vill vi att det införs övergångsregler så att ingen får lägre ersättning under pågående programperiod.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Risken för felaktiga utbetalningar skulle minska med ett enhetligare och mer transparent regelverk.

Kostnader

Förvaltningskostnader i miljontal kronor¹⁾

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Summa
Införande	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7
Nedskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Räntor	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Införandekostnader	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7
Handläggning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Övrigt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Löpande kostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7

¹⁾ År i 2014 års prisnivå, har full kostnadstäckning

Införandekostnader

Införandekostnaden bedöms vara *medelstor*.

Det krävs IT-utveckling för att kunna införa den föreslagna regelförenklingen för aktivitetsstöd och utvecklingsersättning. Arbetsinsatsen för att ändra reglerna i IT-stödet beräknas kosta 600 000 kronor. Bedömningen av den totala kostnaden är gjord utifrån de förändringar som skulle krävas i det nya automatiserade handläggningsstödet som kommer att finnas för aktivitetsstöd och utvecklingsersättning från maj 2015.

Det är bara den automatiserade delen av handläggningen som skulle kunna påverkas av ändringen. Utbetalning av ersättning görs manuellt via Försäkringskassans TP-system och påverkas inte.

Styrande och stödjande dokument som används internt inom Försäkringskassan behöver uppdateras med anledning av ändringen. Det gäller vägled-

ning, produktionsprocess, kalkyl och utbildningar. Likaså behöver produkter som informerar deltagare i program uppdateras, det vill säga faktablad och information på Försäkringskassans webbplats. Kostnaden för uppdateringar av dokument och information uppskattas till 100 000 kronor.

Löpande kostnader

Ändringen bedöms *inte medföra* några ökade löpande kostnader.

Eftersom det är den automatiserade delen av handläggningen som berörs så bedöms regeländringen inte innebära någon ökning av de löpande kostnaderna. Men om vi bättre kan tillgodose behoven av att veta och förstå vilken ersättning som deltagare i program har, så är det rimligt att samtalen till myndigheten blir kortare och minskar något i antal. Onödig efterfrågan minskar alltså med ett mer förutsägbart regelverk. Kostnaderna för drift och underhåll bedöms inte få någon påverkan.

Försäkringskostnader

Försäkringskostnaden bedöms kunna öka eller minska, beroende på om hela eller delar av förslaget genomförs.

När det gäller den första delen av förslaget för att förenkla villkoren för att få aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning, så var det max 4 000 personer som skulle ha kunnat omfattas av den föreslagna regeländringen under 2013. Enligt Försäkringskassans förslag skulle fler personer få utvecklingsersättning i stället för aktivitetsstöd, vilket skulle innebära en minskad försäkringskostnad. För att kunna ange mer exakt hur mycket minskningen skulle kunna bli så behövs dock uppgifter om hur länge de aktuella personerna deltar i programmen. Eftersom den uppgiften saknas gör vi ett antagande:

Om vi antar att alla dessa 4 000 personer under 2013 skulle ha gått i program i genomsnitt i sex månader skulle försäkringskostnaden minska med cirka 43 miljoner kronor. En del av dessa är dock unga med funktionsnedsättning som har rätt till aktivitetsstöd eftersom de har deltagit 12 månader i program. Därför är den faktiska minskningen av försäkringskostnaden sannolikt mindre.

När det gäller den andra delen av förslaget, om ersättningsdagar, så var det max 11 000 personer under 2013 som skulle ha kunnat omfattas av förslaget. Det finns inga uppgifter om hur många ersättningsdagar dessa personer redan har förbrukat när de påbörjar sin första programperiod under året och försäkringskostnaden är därför svår att beräkna. Det finns inte heller någon uppgift om hur många extra dagar dessa personer skulle få på 80-procentsnivå.

Det är troligen många som inte får något eller bara ett litet tillskott av dagar på 80 procentsnivå. Det är också rimligt att anta att det bara är ett fåtal som skulle få max antal dagar, det vill säga 100 dagar extra på 80 procent. Om personerna i genomsnitt fick 50 dagar extra på 80 procent skulle försäkringskostnaden öka med cirka 40 miljoner kronor.

Sammanfattningsvis så skulle den första delen av förslaget, det vill säga förenklingen av villkoren, innebära en minskad försäkringskostnad. Den andra delen av förslaget, det vill säga en förenkling av reglerna för nedtrappning av ersättningsdagar, skulle innebära en ökad försäkringskostnad. Fler beräkningar krävs för att vi ska kunna bedöma hur stor den totala förändringen blir jämfört med i dag.

Ikraftträdande

Förslaget föreslås träda i kraft den 1 januari 2016.

Andra som berörs av förslaget

Förslaget kan påverka Centrala Studiestödsnämnden (CSN) och vilka uppgifter de behöver från Försäkringskassan för sitt arbete.

Författningsförslag

Förslag till förordning om ändring i förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd

Härigenom föreskrivs ifråga om förordningen (1996:1100) om aktivitetsstöd

*dels att 5 c–5 d §§ ska upphöra att gälla,
dels att 2, 4–5 a och 5 e §§ ska ha följande lydelse.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹⁶

Utvecklingsersättning är ekonomiskt stöd till försörjning och lämnas till den som

1. deltar i något av de arbetsmarknadspolitiska programmen jobbgarantin för ungdomar eller arbetslivsintroduktion, deltar i förberedande insatser i form av kortare folkhögskoleutbildning för ungdomar enligt 30 § andra stycket 7 förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program eller deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program enligt 9 § 5 förordningen om arbetsmarknadspolitiska program,

2. har fyllt 18 men inte 25 år, och

3. inte är eller skulle ha varit berättigad till arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Av 5 d § framgår att utvecklingsersättning i vissa fall även lämnas till den som deltar i jobb- och utvecklingsgarantin.

Utvecklingsersättning är ekonomiskt stöd till försörjning och lämnas till den som har fyllt 18 men inte 25 år, inte är eller skulle ha varit berättigad till arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och deltar i något av de arbetsmarknadspolitiska programmen

*1. jobb- och utvecklingsgarantin,
2. arbetsmarknadsutbildning,
3. arbetspraktik,
4. stöd till start av näringsverksamhet,
5. jobbgarantin för ungdomar,
6. förberedande insatser,
7. arbetslivsintroduktion, eller
8. projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning.*

Utvecklingsersättning lämnas inte till den som får aktivitetsstöd enligt 4 §.

---

¹⁶ Senaste lydelse 2012:424.

4 §¹⁷

Aktivitetsstöd är ekonomiskt stöd till försörjning och lämnas till den som deltar i något av de arbetsmarknadspolitiska *programmen*

1. *jobb- och utvecklingsgarantin,*
2. *arbetsmarknadsutbildning,*
3. *arbetspraktik,*
4. *stöd till start av näringsverksamhet,*
5. *jobbgarantin för ungdomar,*
6. *förberedande insatser,*
7. *arbetslivsintroduktion, eller*
8. *projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning.*

För den som deltar i något av de arbetsmarknadspolitiska programmen jobbgarantin för ungdomar eller arbetslivsintroduktion, deltar i förberedande insatser i form av kortare folkhögskoleutbildning för ungdomar enligt 30 § andra stycket 7 förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program eller deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program enligt 9 § 5 förordningen om arbetsmarknadspolitiska program krävs för att aktivitetsstöd ska lämnas att deltagaren är eller skulle ha varit berättigad till arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring eller att han eller hon har fyllt 25 år.

Aktivitetsstöd är ekonomiskt stöd till försörjning och lämnas till den som deltar i något av de arbetsmarknadspolitiska *program som avses i 2 §. En förutsättning för att aktivitetsstöd ska lämnas är att sökanden*

har fyllt 25 år, eller är eller skulle ha varit berättigad till arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Aktivitetsstöd lämnas också till den som tillhör den grupp unga med funktionshinder som avses i 12 § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och uppfyller de villkor som anges i 5 e §.

---

¹⁷ Senaste lydelse 2012:424.

5 §¹⁸

Till den som är eller skulle ha varit berättigad till arbetslöshetsersättning lämnas aktivitetsstöd med samma belopp som skulle ha lämnats som arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, dock lägst 320 kronor per dag. *Detsamma gäller för den som anvisats till jobb- och utvecklingsgarantin med stöd av 5 § första stycket 2 förordningen (2007:414) om jobb- och utvecklingsgarantin.*

Till den som är eller skulle ha varit berättigad till arbetslöshetsersättning lämnas aktivitetsstöd med samma belopp som skulle ha lämnats som arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, dock lägst 320 kronor per dag.

Till den som har fått arbetslöshetsersättning under den längsta tid ersättning kan lämnas, lämnas aktivitetsstöd med 65 procent av den dagsförtjänst som låg till grund för den senaste arbetslöshetsersättningen, dock lägst 320 kronor per dag.

När aktivitetsstödet belopp bestäms ska dag med aktivitetsstöd jämföras med ersättningsdag i en ersättningsperiod enligt lagen om arbetslöshetsförsäkring.

Särskilda bestämmelser för den som deltar i jobbgarantin för ungdomar finns i 5 c §.

5 a §¹⁹

Till den som inte är eller skulle ha varit berättigad till arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring lämnas aktivitetsstöd med 223 kronor per dag. Detta gäller dock inte den som i stället får utvecklingsersättning enligt 2 eller 5 d §.

Till den som deltar i jobb- och utvecklingsgarantin lämnas ersättning enligt denna paragraf under längst 450 dagar. I dessa 450 dagar ingår dagar då *deltagaren fått utvecklingsersättning enligt 5 d §.*

Till den som inte är eller skulle ha varit berättigad till arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring lämnas aktivitetsstöd med 223 kronor per dag. Detta gäller dock inte den som i stället får utvecklingsersättning enligt 2 §.

Till den som deltar i jobb- och utvecklingsgarantin lämnas ersättning enligt denna paragraf under längst 450 dagar. I dessa 450 dagar ingår dagar då *deltagaren fått utvecklingsersättning enligt 2 § vid deltagande i jobb- och utvecklingsgarantin.*

---

¹⁸ Senaste lydelse 2009:1598.

¹⁹ Senaste lydelse 2007:814.

5 e §²⁰

Till unga med funktionshinder som deltagit i program under minst tolv månader lämnas aktivitetsstöd med lägst 475 kronor per dag.

Till den som tillhör den grupp unga med funktionshinder som avses i 12 § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och som deltagit i program under minst tolv månader lämnas aktivitetsstöd med lägst 475 kronor per dag.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2016.

---

²⁰ Senaste lydelse 2007:814.

Del 2: Beskrivning av problem som de försäkrade upplever

Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionshinder

12 Boendetillägg

12.1 Problem – Boendetillägg kan inte lämnas för alla arbetsmarknadspolitiska program som ger aktivitetsstöd

---

Personer som tillhör målgruppen för boendetillägg och som genomgår arbetslivsintroduktion (ALI) förlorar boendetillägget om de fortsätter i ett annat arbetsmarknadspolitiskt program efter ALI. De får inte mer aktivitetsstöd än tidigare och hamnar därför i en sämre ekonomisk situation än de som i stället får sjukpenning och därmed kan fortsätta få boendetillägg. Det upplevs som orättvist och kan minska motivationen att delta i fortsatta arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Det vore därför önskvärt att boendetillägg ska kunna betalas ut till alla som tillhör målgruppen och som får aktivitetsstöd för att de deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program.

Bakgrund

En person som omfattas av 103 c kap. 2 § SFB och som får aktivitetsstöd kan bara få boendetillägg när hen deltar i ALI.

I prop. 2011/12:1 utgiftsområde 10 påpekades att ungefär 50 procent av de personer som deltar i ALI efteråt återvänder till en ny period med sjukpenning. Dessa personer kan fortsätta få boendetillägg, men de som i stället fortsätter i ett annat arbetsmarknadspolitiskt program förlorar sitt boendetillägg, trots att de inte får mer i aktivitetsstöd eller får tillgång till något annat likvärdigt bidrag till boendekostnaden. Av synpunkter som lämnats framgår att detta upplevs som en stor orättvisa.

De synpunkter som lämnats tyder också på att förlusten av boendetillägget skapar stor oro hos en redan sårbar grupp och minskar deras motivation för att delta i fortsatta arbetsmarknadspolitiska åtgärder. De bedömer att de gör klokare i att försöka bli sjukskrivna igen och ansöka om sjukpenning. Ytterst undergrävs dessa människors förtroende för Försäkringskassan och socialförsäkringen.

Problembeskrivning

Boendetillägget infördes för att kunna erbjuda ett i stort sett oförändrat inkomstskydd till personer vars sjuk- eller aktivitetsersättning och bostadstillägg har upphört (prop. 2011/12:1 utgiftsområde 10). Denna målsättning uppfylls inte för de personer som fortsätter i ett annat arbetsmarknadspolitiskt program efter de tre månaderna med ALI. Om Försäkringskassan kunde betala ut boendetillägg till dem, skulle det enligt dem själva bidra till deras förmåga att ta till sig Arbetsförmedlingens åtgärder för återgång i arbete. Det bör också stärka förtroendet för Försäkringskassan och socialförsäkringen.

En sådan förändring leder givetvis till ökade försäkringskostnader, eftersom personer som i dag bara får boendetillägg i tre månader kommer att kunna fortsätta få det så länge de får aktivitetsstöd. Kostnadsökningarna bör dock inte bli alltför stora; det är inte fler personer som ska få boendetillägg utan vissa personer kommer att få boendetillägg under längre tid.

En annan möjlig nackdel med en sådan förändring är att det kan uppfattas som orättvist av personer som får aktivitetsstöd men som inte omfattas av 103 c kap. 2 § SFB. De har ingen rätt till boendetillägg men kommer att delta i samma arbetsmarknadspolitiska program som personer som får boendetillägg. Denna upplevda orättvisa skulle i förlängningen kunna leda till krav på någon form av kompensation.

Redan i dag deltar dock personer med boendetillägg i ALI tillsammans med personer som inte kan få boendetillägg. Orättviseaspekten är alltså inbyggd i förmånens konstruktion. Den blir knappast värre av att de som har rätt till boendetillägg kan få det under längre tid.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Den förändring vi föreslår bedöms inte öka risken för felaktiga utbetalningar. Eftersom alla former av arbetsmarknadspolitiska program som ger en person aktivitetsstöd kommer att ge rätt till boendetillägg kan det tvärtom minska risken för felaktiga utbetalningar.

Andra som berörs av förändringen

Försäkringskassan bedömer att en förändring enligt ovan inte får några konsekvenser för andra myndigheter, företag osv.

Utgiftsområde 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn

13 Bostadsbidrag

13.1 Problem – Personer som fått bostadsbidrag riskerar skuldfälla

---

Många som har fått bostadsbidrag blir återbetalningsskyldiga ett par år efteråt. Det rör sig varje år om en tredjedel, drygt 70 000 hushåll. En del får krav på återbetalning år efter år, varför skulder, avgifter och räntor ackumuleras. De som får bostadsbidrag kan alltså riskera att hamna i en skuldfälla.

Försäkringskassan föreslår en översyn av bidraget

Försäkringskassan föreslår därför i första hand att hela konstruktionen för bostadsbidraget ses över. I avvaktan på en sådan översyn skulle antalet hushåll som blir återbetalningsskyldiga kunna minskas genom att summan som man kan bli återbetalningsskyldig för höjs. När skillnaden mellan det slutliga bostadsbidraget och vad som har betalats ut i preliminärt bostadsbidrag är mindre än 1 200 kronor, krävs beloppet inte tillbaka. Det motsvarar en höjning av den bidragsgrundande inkomsten med som mest 6 000 kronor under det aktuella inkomståret. Om hushållen kunde öka sina inkomster med mer än 6 000 kronor under det år som bostadsbidraget betalas ut, skulle färre få krav på återbetalning.

Bakgrund till förslaget

Anledningen till att Försäkringskassan lämnar detta förslag är i första hand att de i särklass vanligaste synpunkterna på bostadsbidraget är att de försäkrade dels inte förstår kopplingen mellan det preliminära och det slutliga bostadsbidraget och dels inte förstår varför de blir återbetalningsskyldiga för en förmån som kallas bidrag. Det kan inte anses rimligt att en förmån som kallas bidrag kan innebära att man blir återbetalningsskyldig trots att man gjort allting rätt.

I andra hand rör det sig om att Försäkringskassans fordringsstock inte ska fortsätta att öka i samma takt som nu. Ökningen beror till stor del på avstämningskraven inom bostadsbidrag.

1997 infördes de nya bestämmelserna om preliminärt och slutligt bostadsbidrag. Den första avstämningen genomfördes 1999. Kritiken mot systemet var massiv (även bland de politiker som själva varit med om beslutet i riksdagen). Det första året blev man återbetalningsskyldig i samband med av-

stämningen om inkomsten höjdes med 500 kronor eller mer under det år som bidraget betalades ut. Man fick dock en extra utbetalning om den faktiska inkomsten blev lägre än med den uppskattade inkomsten vid ansökningstillfället (500 kronor eller mindre under det kalenderår som bostadsbidrag betalades ut). Från och med den andra avstämningen som skedde år 2000 höjdes beloppet till 1 000 kronor och från avstämningen 2004 höjdes det ytterligare till 6 000 kronor. Höjningarna har inneburit att fler slapp betala tillbaka bostadsbidrag, men också att ännu fler inte fick den extra utbetalningen när den faktiska inkomsten blev lägre jämfört med den uppskattade inkomsten vid ansökningstillfället (6 000 kronor eller mindre under det kalenderår som bostadsbidrag betalades ut).

Eftersom hushållen inte får någon extra utbetalning vid inkomstminskningar upp till 6 000 kronor sedan 2004, har försäkringskostnaderna för bostadsbidraget minskat med cirka 30 miljoner kronor per år. Det beror på att skillnaden mellan vad som inte betalas ut och vad som inte återkrävs motsvaras av det beloppet.

Många känner osäkerhet inför att bli återbetalningsskyldiga när de ansöker om bostadsbidrag. Försäkringskassan föreslår därför en översyn av vilka inkomsthöjningar som ska ligga till grund för återbetalning.

Däremot föreslår vi inte motsvarande översyn för de hushåll som har anmält för höga inkomster i förhållande till de faktiska inkomsterna som fastställs i samband med avstämningen. Redan vid det beloppet är många av dem upprörda över att inte få den extra utbetalning som de anser sig ha rätt till. En vanlig kommentar från personer som redan har en fordran hos Försäkringskassan är att den befintliga fordran åtminstone ska minskas med vad som inte betalas ut i extra bostadsbidrag. Det är dock inte möjligt eftersom nuvarande bestämmelse innebär att beloppet inte betalas ut och därmed inte kan kvittas mot en fordran.

Tillsammans med vårt tidigare förslag om att bevilja preliminärt bostadsbidrag utan avrundning nedåt till jämna hundratal kronor, skulle det gynna familjerna som får bostadsbidrag.

Insatser för att det preliminära bostadsbidraget ska bli rätt

När det gäller uppdraget om att minska Försäkringskassans fordringsstock (eller i alla fall inte öka den ytterligare) har några åtgärder införts inom bostadsbidrag medan andra är planerade. De handlar om att det preliminära bostadsbidraget ska bli så rätt som möjligt. Vi har tagit fram ett informationsblad som visar hur årscykeln för bostadsbidrag ser ut. Syftet är att öka förståelsen för det preliminära och slutliga bostadsbidraget och kopplingen till inkomstdeklarationen. Vi poängterar också hur viktigt det är att anmäla till exempel ändrade inkomstförhållanden. Informationen skickas till alla som får ett beslut om beviljat bostadsbidrag. Vi har också lanserat en app så att de som får bostadsbidrag ska kunna hålla reda på sina inkomster under det kalenderår som de får bidrag. Den som laddar ner appen kan lägga in uppgifter om hushållet (från beslutet om bostadsbidrag) och får därefter påminnelser varje månad om att lägga till vilken inkomst hen faktiskt hade den månaden. Appen lämnar därefter besked om hur personen ligger till.

Vi hoppas att dessa åtgärder ska bidra till färre krav på återbetalning. Vi ser dock att det behövs ytterligare åtgärder för att minska antalet personer som är återbetalningsskyldiga eller oroliga för att bli det.

Kostnader

Införandekostnader

Det krävs IT-utveckling om gränsen för återbetalning ändras, men det bör inte röra sig om några stora kostnader. Vissa kostnader kan uppkomma för att skriva om till exempel informationsmaterial och vägledningar. Det blir inga utbildningskostnader.

Löpande kostnader

De löpande kostnaderna i handläggningen hos fordringshanteringen kommer att minska om förslaget genomförs, eftersom färre hushåll blir återbetalningsskyldiga.

Försäkringskostnader

Vi har gjort en analys av hur många hushåll som berörs och vad försäkringskostnaderna skulle öka med om gränsen höjdes till följande belopp:

- **2 400** kronor vilket motsvarar en inkomsthöjning om 12 000 kronor under det kalenderår som preliminärt bostadsbidrag betalas ut. Antalet återbetalningsskyldiga hushåll skulle minska med 15 000 och beloppet att återbetala skulle minska med 27 miljoner kronor.
- **3 600** kronor vilket motsvarar en inkomsthöjning om 18 000 kronor under det kalenderår som preliminärt bostadsbidrag betalas ut. Antalet återbetalningsskyldiga hushåll skulle minska med 26 000 och beloppet att återbetala skulle minska med 61 miljoner kronor.
- **4 200** kronor vilket motsvarar en inkomsthöjning om 24 000 kronor under det kalenderår som preliminärt bostadsbidrag betalas ut. Antalet återbetalningsskyldiga hushåll skulle minska med 34 000 och beloppet att återbetala skulle minska med 95 miljoner kronor.
- **6 000** kronor vilket motsvarar en inkomsthöjning om 30 000 kronor under det kalenderår som preliminärt bostadsbidrag betalas ut. Antalet återbetalningsskyldiga hushåll skulle minska med 41 000 och beloppet att återbetala skulle minska med 132 miljoner kronor.
- **7 200** kronor vilket motsvarar en inkomsthöjning om 36 000 kronor under det kalenderår som preliminärt bostadsbidrag betalas ut. Antalet återbetalningsskyldiga hushåll skulle minska med 46 000 och beloppet att återbetala skulle minska med 166 miljoner kronor.

Konsekvenser för felaktiga utbetalningar

Det finns en risk för överutnyttjande av försäkringen. Risken ökar ju högre inkomst hushållet kan få utan att bli återbetalningsskyldiga. En del kan beräkna sina inkomststoppgifter för lågt med avsikt, eftersom det inte finns någon risk för att bli återbetalningsskyldig.